

1923 YILINDA İZMİR'DE TOPLANAN TÜRKİYE İKTİSAT KONGRESİ'NDE KABUL EDİLEN ESASLAR

S u n u ş

Türkiye'de ilk iktisat kongresi 17 şubat - 4 mart 1923 tarihleri arasında İzmir'de toplandı.¹ Türkiye'nin çiftçi, tüccar, sanayi ve işçi zümrelerinden seçilen 1135 üyenin katıldığı bu kongrede bir Misak-ı İktisadi ile Çiftçi, Tüccar, Sanayi ve İşçi Gruplarının hazırladıkları **İktisadî Esaslar** tartışıldı ve kabul edildi. Türk iktisat tarihinin bu önemli olayı üzerinde şimdiye kadar her nedense çok az durulmuştur. Oysa, İzmir'in kurtuluşundan beş ay sonra ve Lozan Andlaşmasının imzalanmasından dört ay önce toplanan Türkiye İktisat Kongresi Anadolu Kurtuluş Hareketinin iktisadî yönünü göstermesi bakımından son derece önemlidir. Anadolu Ajansı'nın 5 Mart 1923 tarihli bir haberinde «badema tab ve neşredilecek bil'umum kitapların ilk sahifelerinde Misak-ı İktisadi esasları gayet okunaklı bir suretle dercolunacaktır. Kongre Divanınca bu babda alâkadarına tebligat icrasına karar verilmiştir»² denilmesine rağmen, gerek **Misak-ı İktisadi** gerekse Çiftçi, Tüccar, Sanayi ve İşçi Gruplarının **İktisat Esasları** sadece arap harfleri ile **İktisat Esaslarımız** ³ adlı bir kitapçıkta yayınlanmıştır.

1. İktisat Vekili Mahmut Esat (Bozkurt) Bey'in 13 şubat 1923 tarihinde verdiği beyanata göre, Türkiye İktisat Kongresi «Hükûmetin delâleti ile» toplanmıştır. Anadolu Ajansı, 13 Şubat 1923, **Tan**, (15 şubat 1923), s. 2. Mahmut Esat Bey aynı beyanatta Kongrenin amacını şu şekilde belirtmektedir: «Bu Kongre'yi millet ve memleketimizin kabiliyet ve ihtiyacı-ı iktisadiyesini elbirliği ile tetkik ederek ona göre bir sây ve ittilâ usulü vaz ve tetkik eylemek ve aynı zamanda memleketimizin muhtelif ve şimdiye kadar yekdiğerine yabancı kalmış iktisat âmillerini birbiri ile tanıştırmak için açıyoruz.» **Loc. cit.** Kongre'de ele alınacak sorunlardan bazılarını Kongre Heyet-i Faâlesi 1. Türkiye'de kredi meselesi; 2. İstihsalin tanzimi; 3. Gümrük meselesi; 4. Vergiler; 5. Ve sair-i Nakliye başlıkları altında ayrıntılı bir rapor şeklinde işleyerek Şubat 1923 de yayınlamıştır. Bk. **İzmir İktisat Kongresi**, Ankara, Matbuat ve İstihbarat Matbaası, 1923.
2. **Hâkimiyet-i Milliye**, (7 mart 1923), s. 3.
3. **İktisat Esaslarımız**. -17şubat 1339 : 4 mart 1939 tarihine kadar İzmir'de toplanan ilk Türk İktisat Kongresi'nde Kabul olunan Esaslar ve İrad olunan Nutuklar, İzmir, Anadolu Matbaası, tarih yok. Aşağıda yayınlanan metinler bu kaynaktan alınmıştır.

Aşağıda, 1923 Türkiye İktisat Kongresi'nde kabul edilen Misak-ı İktisadi ile Çiftçi, Tüccar, Sanayi ve İşçi Gruplarının İktisat Esasları'nı, arap harflerini okuyamıyan genç kuşak araştırmacılarına ve özellikle Türkiye'nin çeşitli sorunları üzerinde yapacakları seminer çalışmalarında, öğrencilerimize yardımcı olur amacıyla, aynen yayınlıyoruz.

Bu arada, bu kısa sunuş yazısında, 1923 Türkiye İktisat Kongresi hakkında araştırma ve bilgilerimiz daha başlangıç safhasında olmasına rağmen, tesbit edebildiğimiz birkaç sorunu, sırf bu konuda araştırma ve tartışmayı teşvik etmek amacıyla sıralamak ve bazı gözlemlerde bulunmak istiyoruz.

1. Türkiyede İktisat Kongresi'ne katılanların halkı ne ölçüde temsil ettikleri sorunu.

Kongre'ye katılan delegelerin doğrudan doğruya çiftçi, tüccar, sanayi ve işçi zümrelerinin kendi aralarından seçtikleri temsilciler olarak nitelendirildiklerini görmekteyiz. Atatürk'ün Kongre'yi açış nutkunda belirttiği gibi :

«Sizler doğrudan doğruya milletimizi temsil eden halk sınıflarının içinden ve onlar tarafından müntehip olarak geliyorsunuz. Bu itibarla, memleketimizin, halini, ihtiyacını, milletimizin elemelerini ve emellerini yakından ve herkesten daha iyi biliyorsunuz. Sizin söyleyeceğiniz sözler, alınması lüzumunu beyan edeceğiniz tedbirler, halkın lisanından, söylenmiş telâkki olunur. Ve bunun için de en büyük isabetlere malik olur. Çünkü halkın sesi, Hakkın sesidir.»⁴

Çiftçi, tüccar, sanayi ve işçi zümrelerinin kendi aralarından Kongre'ye delege seçimlerinde kaza birimi esas olarak alınmıştır. Düzenlenen Talimatname gereğince, Kongre'ye her kazadan sekiz kişinin gönderileceği kabul edilmiştir.⁵ Bunlardan birisi tüccar, birisi sanatkâr, birisi amele, birisi şir-ket, birisi banka, üçü çiftçi mümessili olacaktır.»⁶ Mümessillerin seçiminde servete bakılmayacağı belirtilmiştir.⁷ Seçim şekli hakkında ayrıntılı bir bilgiye tesadüf edemedik. Anadolu Ajansı'nın 15 Şubat 1923 tarihli bir haberine göre, «İzmir'de muhtelif müessesesatta çalışan kadın amele tarafından Kongre'ye Hayriye, Emine, Şefika, Münire ve Nigâr hanımlar murahhas

4. *İbid.*, s. 53. Keza bk. **Hâkimiyet-i Milliye**, (19 şubat 1923), s. 1.

5. **Vakit**, (8 kânunsani 1923), s. 3. Ayrıca, Kongre'ye gelmeleri beklenen murahhaslar için bk. **Hâkimiyet-i Milliye**, (16 şubat 1923), s. 3. Örneğin, «Düzce kazası namına meşhur kereste tüccarından ve Zonguldak kömür madeni ocağı sahiplerinden Akçaşehirli Mehmet Arif Bey in-tihap olunmuştur.» **Tan**, (8 şubat 1923) s. 3.

6. **Vakit**, (8 kânunsani 1923), s. 3. Bununla beraber, İstanbul Ticaret ve Sanayi Odası Mecmuası'nda yayınlanan «1923 Senesi Hadisat-ı İktisadiyesine Umumi Bir Nazar» adlı yazıda Kongre'ye «her kazadan ikişer çiftçi, sanayi, amele, ticaret ve şirket murahhaslarından birer murahhas davet edilmiştir» denilmektedir. 39. **İstanbul Ticaret ve Sanayi Odası Mecmuası**, (1 teşrinsani 1339), No. 1, s. 158.

7. **Vakit**, (8 kânunsani 1923), s. 3.

olarak intihap olunmuşlardır.»⁸ İzmir'de «Mücahide Fatma hanım'ın çiftçiler namına Kongre'ye murahhas intihap» olunduğunu yine Anadolu Ajansı'nın bir haberinden öğreniyoruz.⁹ Öte yandan, **Tan** Gazetesinin verdiği bir habere göre, «Mersin'den: Çiftçiler murahhaslığına zürradan Mersin mebusu Yusuf Ziya beyle, Hacı Yakup Ağazade Hacı Ömer bey ve Hıdır Oğlu Ali efendi, ticaret murahhaslığına Hımışzade Mehmet efendi, amele murahhaslığına Mersin'de müntezir **Doğru Öz** [Gazetesi] sahibi ve başmuhariri Ata Çelebi ve sanat murahhaslığına Veli Tevfik bey intihap olunmuşlardır.»¹⁰ Ayrıca Kongre üyeleri arasında kırkı aşkın milletvekili ile «Ankara devair müdürleri» de bulunmaktadır.¹¹ Kongre'nin balya halinde Ankara'ya gönderildiği haberi verilen ¹² bütün evrak, mukarrerat ve risaleleri bulunarak incelendiği takdirde, 1923 Türkiye İktisat Kongresi'nin sınıfsal yapısı ayrıntılı bir şekilde tesbit edilebilecektir. Şimdilik söyleyebileceğimiz, tarım işçisinin ve özellikle toprağa sahip olmadan çalışan ortakçı ve yarıcının Kongre'de temsil edilmediğidir.¹³ Gerçekten, **Çiftçi Grubu'nun İktisadî Esasları'nın** daha çok toprak sahibi çiftçilerin yararına olarak kaleme alındığını görmekteyiz.¹⁴ Öte yandan, **İşçi Grubu'nun İktisat Esasları'nın** 34 üncü maddesi tarım işçilerinin ve toprağa sahip olmayan köylünün Kongre'de temsil olunmadığı kanısını doğrulayacak niteliktedir. Bu maddeye göre, «ziraat işlerinde kullanılan işçiler yukarıki [İşçi Grubunun İktisat Esaslarını içeren] maddelerin ahkâmından müstesnadır.»¹⁵ Bir başka deyimle, Kongre'de sanayi işçilerini temsil edenler, tarım işlerinde çalışıp Kongre'de temsil edilmeyen işçilerin çıkarlarını savunmayı düşünmemişlerdir.

2. Kongre'de temsil olunan «zümreler» arasında çıkar ayrılıkları.

Kongre'de kabul edilen çalışma usulüne göre, önce Kongre'ye katılan dört zümre encümenler halinde ayrı ayrı toplanmışlar ve Kongre Genel Kurulunda tartışılmak üzere mukarrerat lâyiha-ları hazırlamışlardır.¹⁶ Her

8. **Hâkimiyet-i Milliye**, (16 şubat 1923), s. 3.

9. **Hâkimiyet-i Milliye**, (18 şubat 1923), s. 3.

10. **Tan**, (8 şubat 1923), s. 3.

11. **Tan**, (25 kânunsani 1923), s. 4 ve (6 şubat 1923) s. 3. Örneğin, Maraş mebusu Tahsin bey seçim çevresindeki her kazadan murahhas olarak gösterilmiştir. **Tan**, (6 şubat 1923), s. 3. Aynı şekilde, Gazi Ayıntap Livasından Mebus Ali Cenani ve Yasin beyler de Kongre'ye üye seçilmişlerdir. **Tan**, (30 kanunsani 1923), s. 3. Bununla beraber, milletvekillerinin T.B.M.M.'ndeki işlerin çokluğu sebebiyle izin alarak Kongre'ye katılamıyacakları söylenmiştir. **Tan**, (8 şubat 1923), s. 3.

12. **Vatan**, (28 mart 1923), s. 3.

13. Sayın Niyazi Berkes de **200 Yıldır Neden Bocalıyoruz** (2. baskı, İstanbul, 1965) adlı kitabında (s. 102) Kongre'de köylü'nün temsil edilmediğini belirtmektedir.

14. Bk. Aşağıda s. 61-74.

15. Bk. Aşağıda s. 99. Ayrıca karşı. **Çiftçi Grubunun İktisadî Esasları**, - Ziraatta Makine Meselesi, madde 8. (Aşağıda s. 74. de.)

16. Anadolu Ajansı, 18 şubat 1923, **Hâkimiyet-i Milliye**, (20 şubat 1923), s. 2.

grubun hazırladığı mukarrerat lâyihasları Kongre Genel Kurulu tarafından 24 şubat - 4 mart tarihleri arasında sekiz toplantıda ayrıntılı bir şekilde görüşülmüştür. Anadolu Ajansı'nın verdiği bilgiye göre, «Kongre'de sağ cenah tüccarlara, sol cenah ameleye, merkez çiftçilere tefrik edilmiş ve çiftçilerle amele arası sanayi murahhaslarına verilmiştir.»¹⁷ Genel Kurul görüşmeleri sırasında, her zümrenin encümeni tarafından hazırlanan mukarrerat lâyihaslarının bazı maddeleri değiştirilmiş, bazı lâyihalara yeni maddeler ilâve edilmiştir.¹⁸ Tartışmaların son derece hararetli geçtiğini Genel Kurul Reis Vekili ve Sanayi Grubu Reisi Selâhattin Bey'in (Ayvalık), Kongre'nin son gününde yaptığı konuşmadan anlamaktayız :

«Esna-yı müzakerede ve be tahsis müzakeratın hararetli anlarında sağa sola atf-ı dikkat etmeğe imkân müyesser olmadığından gerek azamız meyanında gerek samiin localarında bulunan hemşirelerimizi az çok rencide edecek söz geçti ise aflatını istirham ederiz.»¹⁹

Her grubun mukarrerat lâyihasının oylanmasında gruplar kendi çıkarlarını gözönüne alarak oylarını kullanmışlardır. Örneğin, **Tüccar Grubunun İktisat Esasları**'nın «Vesait-i Nakliye Meselesi» ile ilgili bölümünün «lüks otomobillerin kemakân gümrüğe tâbi tutulması ile beraber otobüs ve yük kamyonlarının gümrük resminin tahfifi»ni öngören 8 inci maddesi Çiftçi, Sanayi ve İşçi Grupları tarafından oybirliği ile kabul edilmiş, Tüccar Grubu ise «bilumum otomobillerin gümrük resminden muafiyetinde ısrar» etmiştir.²⁰ **İşçi Grubunun İktisat Esasları**'nın birçok maddesi ile ilgili olarak gruplar arasındaki çıkar ayrılığının ve hattâ çıkar çatışmasının oylarla ifade edildiğini görmekteyiz.²¹ Gerçekten, örneğin, 18 inci maddede, «bir sene iş başında bulunan işçilere senede bir ay izin verilmesi ve gündeliklerinin tam itası» veya 20 inci madde «işbaşında sakatlanan umum işçilerin sermayedarlar ve müesseseler tarafından hayatlarının emniyet altına alınması» şeklinde ifade edilen sosyal politika hedefleri Çiftçi, Tüccar ve Sanayi Grupları tarafından reddedilmiş, İşçi Grubu ise bu hedeflerde ısrar etmiştir. Kongre'de temsil olunan «zümreler» arasındaki çıkar ayrılıklarını ve hattâ çıkar çatışmalarını gösteren örnekler kolaylıkla çoğaltılabilir.

Bu konu ile ilgili olarak iki gözlemde bulunmak istiyoruz :

(i) 1923 yılında Türkiye'nin çiftçi, tüccar, sanayi ve işçi zümreleri ve özellikle, çiftçi, tüccar ve sanayi «zümresi» ile işçi «zümresi» arasında belirli çıkar ayrılıkları ve hattâ denilebilir ki çıkar çatışmaları mevcuttur. Bu vakıanın, devrin yöneticileri tarafından farklı şekilde mütalâa edildiğini görmekteyiz. Gerçekten, Atatürk Kongre'yi açış nutkunda bu konuda şunları söylemektedir :

«Bizim halkımızın menfaatleri yekdiğerinden ayrılır. Sunuf halinde değil, bilâkis mevcudiyetleri ve muhassala-i mesaisi yekdiğerine lâzım

17. **Hâkimiyet-i Milliye**, (16 şubat 1923), s. ve **Tan**, (16 şubat 1923), s. 2.

18. Görüşmelerle ilgili olarak gazetelerin verdikleri haberler pek ayrıntılı değildir. Bk. **Hâkimiyet-i Milliye**, (26 şubat 1923), s. 3, (27 şubat 1923), s. 1; (28 şubat 1923), s. 3; (1 mart 1923), s. 3; (4 mart 1923), s. 2 ve (5 mart 1923), s. 2.

19. **İktisat Esaslarımız**, s. 82.

20. Bk. Aşağıda s. 91.

21. Bk. Aşağıda s. 95, vd.

olan sınıflardan ibarettir. Bu dakikada samilerim çiftçilerdir, sanatkârlardır, tüccarlardır ve amelelerdir. Bunların hangisi yekdiğerinin muarızı olabilir? Çiftçinin sanatkâra, sanatkârın çiftçiye ve çiftçinin tüccara ve bunların hepsine, yekdiğerine ve ameleye muhtaç olduğunu kim inkâr edebilir?»²²

Zamanın İktisat Vekili olan Mahmut Esat Bey de Kongre'de yaptığı konuşmada bu fikri şu şekilde ifade etmektedir: «Bugünkü vaziyet iktisadiyemizi tahlil ile diyebilirim ki, dün olduğu gibi, bu gün de, bizde iktisadî mânasıyla mütebellir bir sınıf meselesi mevcut değildir.»²³ Devrin yöneticileri tarafından belirtilen bu görüşler daha sonra yıllarca tartışmadan kabul edilen «imtiyazsız, sınıfsız kaynaşmış bir kütleyiz» efsanesinin başlangıcı olarak nitelendirilebilir.

ii) Kongre'de her grup kendi mukarrerat lâyihasını, encümen halinde yapmış olduğu toplantılarda, bizzat hazırlamış ve bunlar Kongre Genel Kurulunda bazı değiştirmeler ve maddeler ilâvesi ile kabul edilmiştir. Bu yüzden, Kongre'de «liberal» bir iktisadi politikanın benimsenmesini **münhasıran** belirli bir grubun, daha açık deyimle Tüccar Grubunun, daha iyi hazırlanmış olarak Kongre'ye gelmesine ²⁴ veya **münhasıran** Kongre Başkanı olan Kâzım Karabekir'e ²⁵ atfedilemeyeceği görüşündeyiz. Bizce, Türkiye İktisat Kongresi'nin almış olduğu kararları, Kongre'ye katılanların temsil ettikleri toplumsal yapıdan ayrı olarak mütalâa etmek imkânsızdır. XIX. yüzyılın ikinci yarısından başlayarak Kurtuluş Savaşının sonuna kadar emperyalizmin ezici etkileri sonunda çeşitli yönlerden şartlanarak oluşan Türk iktisadî ve toplumsal yapısının çiftçi, tüccar, sanayi ve işçi «zümrelerini» temsil eden Türkiye İktisat Kongresini ve bu Kongre'de alınan kararları Türkiye'nin o tarihteki iktisadî ve toplumsal yapısı ile ilişkisini kurarak incelemenin daha gerçekçi bir yol olacağını sanıyoruz.

22. **İktisat Esaslarımız**, s. 65 - 66.

23. **İbid.**, s. 74.

24. Karş. Korkut Boratav, **Türkiye'de Devletçilik**, [İktisadi Düşünceler ve İktisadî Mevzuat], Türk İktisadî Gelişmesi Araştırma Projesi, Ankara, S.B.F. Maliye Enstitüsü, 1962, s. 4. Gerçekten, Millî Türk Ticaret Birliği (İstanbul), «İzmir İktisat Kongresi'nden Türk Tüccarının İstedikleri» adı altında ayrıntılı bir rapor hazırlanmıştır. Bu rapor ve ekleri ile hazırlık tartışmalarının tutanakları yayınlanmıştır. Bk. Millî Türk Ticaret Birliği Merkez-i Umumisi, **İzmir İktisat Kongresi'nden Türk Tüccarının İstedikleri: Millî Türk Ticaret Birliği Raporu - Merbuat, İhzarı Kongreleri Zaptı**, İstanbul, Evkaf-ı İslâmiye Matbaası, 10 şubat 1339.

25. Karş. Berkes, **op. cit.**, s. 102. Bununla beraber Kâzım Karabekir'in Kongre Başkanı olarak etkisini küçümsememek gerekir. Örneğin, Kongrede lâtîn harflerinin kabulü hakkında verilen önerge Başkan Kâzım Karabekir tarafından «İktisat Kongresinden daha ziyade maarifi alâ kadar ettiğinden dolayı mevki-i müzakereye vazedilmemiş, yalnız tek-rübe ve tetkikat-ı hususiyesine istinaden Kâzım Karabekir «Lâtîn harflerini niçin kabul edemeyiz?» diye bir konuşma yapmıştır. Bu konuşma **Hâkimiyet-i Milliye** Gazetesi tarafından «İktisat Kongresinde bir takrire karşı Kâzım Karabekir Paşa hazretlerinin müdellel ve vakıfane bir mütalâası» başlığı altında aynen yayınlanmıştır. (5 mart 1923), s. 2.

Atatürk tarafından iktisadî alanda «Erzurum Kongresi»²⁶ olarak nitelendirilen Türkiye İktisat Kongresinde kabul edilen **Misak-ı İktisadi** oniki maddeden ibarettir ve «halkımızın iktisat âleminde bizzat kendisini mücehhez bulundurması için murahhaslarının verdiği bir ahit»²⁷ olarak mütalâa edilmektedir. Kongre'de kabul edilen **Çiftçi, Tüccar, Sanayi ve İşçi Grupları İktisat Esasları** ise Hükûmete sunulmak üzere hazırlanmış millî bir lâ-yihadır. Gerçekten, bu esaslar ve doğrudan doğruya Kongre Başkanlığına verilen diğer birçok lâyiha T.B.M.M. Başkanlığı ile Bakanlar Kuruluna sunulmuştur. Türkiye İktisat Kongresi tarafından tesbit edilen iktisadî ve sosyal politika hedeflerinin 1923 den sonraki siyasî iktidarlar tarafından ne ölçüde gerçekleştirildiği, bazı hedeflerin gerçekleştirilmesindeki gecikme ve değişikliklerle bunların nedenleri ayrı bir çalışmanın konusu olacak niteliktedir.

A. Gündüz ÖKÇÜN

26. İktisat Esaslarımız, s. 66.

27. İbid., s. 90. Keza Bk. Mazbata Encümeninin bir beyanatı, **Hâkimiyet-i Milliye**, (11 mart 1923), s. 3.

28. Loc. cit.

MİSAK-I İKTİSADÎ ESASLARI

Bütün Türkiye'nin ziraat, sanayi, ticaret ve işçi zümrelerinden müntehip 1135 mürahhasın iştirakiyle İzmir'de in'ikad eden ilk Türkiye İktisat Kongresi'nin müttefikan tesbit ve kabul ettiği Misak-ı İktisadi esaslarıdır :

Madde 1 — Türkiye, millî hudutları dahilinde, lekesiz bir istiklâl ile, dünyanın sulh ve terakki unsurlarından biridir.

Madde 2 — Türkiye halkı millî hâkimiyetini, kanı ve canı pahasına elde ettiğinden, hiç bir şeye feda etmez ve millî hâkimiyete müstenit olan Meclis ve Hükûmetine daima zahirdir.

Madde 3 — Türkiye halkı, tahribat yapmaz; imar eder. Bütün mesai iktisaden memleketi yükseltmek gayesine matuftur.

Madde 4 — Türkiye halkı, sarfettiği eşyayı mümkün mertebe kendi yetiştirir. Çok çalışır: Vakitte, servette ve ithalâtta israftan kaçır. Millî istihsalı temin için icabında geceli gündüzlü çalışmak şiarıdır.

Madde 5 — Türkiye halkı, servet itibariyle bir altın hazinesi üzerinde oturduğuna vâkıftır. Ormanlarını evlâdı gibi sever, bunun için ağaç bayramları yapar; yeniden orman yetiştirir. Madenlerini kendi millî istihsalı için işletir ve servetlerini herkesten fazla tanımağa çalışır.

Madde 6 — Hırsızlık, yalancılık, riya ve tenbellik en büyük düşmanımız; taassuptan uzak dindarane bir salabet herşeyde esasımızdır. Her zaman faydalı yenilikleri severek alırız. Türkiye halkı mukaddesatına, topraklarına, şahıslarına ve mallarına karşı yapılan düşman fesat propagandalarına nefret eder ve daima bunlarla mücadeleyi bir vazife bilir.

Madde 7 — Türkler, irfan ve marifet âşıkıdır. Türk her yerde hayatını kazanabilecek şekilde yetişir, fakat herşeyden evvel memleketinin malıdır. Maarife verdiği kudsiyet dolayısıyla (Mevlûd-ü Şerif) Kandil gününü, aynı zamanda bir kitap bayramı olarak tes'id eder.

Madde 8 — Birçok harpler ve zaruretlerden dolayı eksilen nüfusumuzun fazlalaşması ile beraber sıhhatlerimizin, hayatlarımızın korunması en birinci emelimizdir. Türk, mikroptan, pis havadan, salgından ve pislikten çekinir, bol ve saf hava, bol güneş ve temizliği sever. Ecdat mirası olan binicilik, nişancılık, avcılık, denizcilik gibi bedenî terbiyenin yapılmasına çalışır. Hayvanlarına da aynı dikkat ve himmeti göstermekle beraber cinslerini düzeltir ve miktarlarını çoğaltır.

Madde 9 — Türk, dinine, milliyetine, toprağına, hayatına ve müessesatına düşman olmayan milletlere daima dostttur; ecnebi sermayesine aleyhtar değildir. Ancak kendi yurdunda kendi lisanına ve kanununa uymayan müesseselerle münasebette bulunmaz. Türk, ilim ve sanat yeniliklerini nereden olursa olsun, doğrudan doğruya alır ve her türlü münasebette fazla mutavassıt istemez.

Madde 10 — Türk, açık alın ile serbestçe çalışmayı sever; işlerde inhisar istemez.

Madde 11 — Türkler hangi sınıf ve meslekte olurlarsa olsunlar, candan sevişirler. Meslek, zümre itibariyle elele vererek birlikler, memleketini ve birbirlerini tanımak, anlaşmak için seyahatlar ve birleşmeler yaparlar.

Madde 12 — Türk kadını ve hocası, çocukları İktisadî Misaka göre yetiştirir.

Çiftçi, Tüccar, Sanayi ve İşçi Gruplarının İktisadî Esasları

İlk «Türkiye İktisat Kongresi» 17 şubat 1339 tarihinde İzmirde in'ikad etmiştir. 4 mart 1339 tarihine kadar devam eden onaltı günlük müzakerat ve mesai neticesinde çiftçi, tüccar, sanayi, işçi gruplarınca ittihaz olunan kararlar iktisadî ihtiyaçlarımızı teşrih eder bir mazbata şekil ve mahiyetinde olarak Türkiye Büyük Millet Meclisi Riyaseti ile İcra Vekilleri Heyeti Riyaset-i Celilelerine takdim olunmuştur. Gelecek Kongrenin in'ikadı için zaman ve mahal tayini Hükûmetin reyine bırakılmıştır. Heyet-i umumiyece intihap olunan Mazbata Encümeni mukarreratın tanziminde zabıtnameleri esas ittihaz eylemiştir. Mukarrerat şunlardır :

ÇİFTÇİ GRUBUNUN İKTİSADÎ ESASLARI

Reji Meselesi

Madde 1 — Reji idare ve usulünün ilgası. *(Müttefikan kabul)*

Madde 2 — Tütün ziraat ve ticareti serbest olup ihraç edilecek tütünlerin işlenmiş olması ve tütün rüsumunun müstehliklerden münasip surette istifası. *(Müttefikan kabul)*

Ziraat ve Maarif Meselesi

Madde 1 — Köylülere, çiftçilere ziraatin muhtelif şubelerini amelî olarak öğretecek surette yazılmış kitap ve mecmualar bastırılarak bedava dağıtılması. *(Müttefikan kabul)*

Madde 2 — Umum iptidaî ve talî mekteplerde müterakki memleketlerde olduğu gibi sanayi ve ziraatin de amelî olarak gösterilmesi. *(Müttefikan kabul)*

Madde 3 — Her livada birbirine yakın olan köyler için kâfi arazisi olan leylî birer iptidaî mektebi açılması ve bu mekteplerde iptidaî derslerle beraber amelî ve nazarî basit ziraat dersleri gösterilmesi. *(Müttefikan kabul)*

Madde 4 — Her livanın büyüklüğüne göre birden ikiye kadar nazarî olmaktan ziyade amelî ziraat tedrisatında bulunulmak üzere münasip nahiyelerde nümune çiftliği mahiyetinde talî mektepler yapılması. *(Müttefikan kabul)*

Madde 5 — Âlî tahsil için bir ziraat mektebi kâfi görülerek bu mektebin Anadolu'da tesis ve mektebin teesssünden ve Halkalı'nın bil'umum levazım-ı tedrisiye ve demirbaş eşya ve sairesinin naklinden sonra Halkalı Ziraat Mektebinin yeni mektebe nakli ve yeni tesis edilecek mektebin mevkiinin tayin edilmesi hususunun Hükûmete bırakılması. *(Müttefikan kabul)*

Madde 6 — Köylerdeki iptidaî mekteplerinin mutlaka beş dönümlük bir bahçesi ve

iki ineklik fennî bir ahır ve kümesi, yeni usul bir arılığı ve muallimler için iki odalı bir evi olması ve arazinin bir kısmı sebze ve bir kısmı çiçek ve bir kısmı da fidancılığa tahsis edilerek muallimlerinin nezareti altında bizzat talebe tarafından idare edilerek masraf ve hasılâtının köy muallimlerine ait olması ve bu suretle çocuklara amelî olarak çiftçiliğin öğretilmesi ve münevver zevatın da köylerde yerleşmelerinin teşviki. *(Sanayi müstenkif, diğer gruplar müttefikan kabul)*

Madde 7 — Türkiye ve ecnebi darülfünun-u âli ve tâlî mektepler mezunları ve mezunlarının ve medreseleri ikmâl ederek icazet-nâme alanların en az bir sene müddetle altıncı maddeyi tatbik eden köy muallimliklerinde istihdâmı. *(Müttefikan kabul)*

Madde 8 — Kışla ve askerî talimgâhlarda amelî ziraat tedrisatı yapılması. *(Müttefikan kabul)*

Madde 9 — Ahlâka mugayir olanları menedilmek şartıyla ziraî, sınaî, coğrafî, iktisadî ve sıhhî sinema filmleriyle köylülere lâzım gelen faydalı malûmatı vermek ve köylerin istatistikî malûmatlarını zaptetmek ve amelî konferanslar vermek üzere şimdilik her livada birer seyyar ziraat mektebi açılması. *(Ekseriyetle kabul edilmiştir)*

Âsaiş Meselesi

Madde 1 — Âsaişin temini için maarifin neşri ve cehaletin ızalesi. *(Müttefikan kabul)*

Madde 2 — Köylerin toplu bulundurulması gerek inzibatı temin ve gerek maarifin intişarı için pek ziyade faydalı olduğundan bu meselenin Nevahî Kanununda nazar-ı itibara alınması. *(Müttefikan kabul)*

Madde 3 — Âsaiş meselesinde rahavet gösteren ve idaresizliği sabit olan rüesa-i mülkiye ve inzibatiyenin şiddetle mes'ul tutularak bir daha memuriyet-i devlette bulundurulmamak şartıyla vazifeden çıkarılması. *(Müttefikan kabul)*

Madde 4 — Âsaişe müteallik meseleler : Meselâ hayvan hırsızlığı, yol kesiciliği, soygunculuk ve bunlara yataklık gibi hususat müstacel ve mühim addedilerek muhakemele-ri her dâvaya tercihan görülmeli; bidâyet, istinaf, temyizde tetkik ve intaç müddetleri azamî birer ay tayin edilerek ağır cezaya çaptırılmalı ve bu müddet zarfında vazifesini yapmayan adliye memurları mes'ul edilmelidir.

(Müttefikan kabul)

Madde 5 — Mes'ul rüesadan her hangisinin bu hususta müsamahası görülürse bunu Hükûmete bildirmek Belediye, Meclis-i İdare, ve Ziraat Odaları'nın müşterek vazifeleridir. Bu hususta müştereken yapılacak müracaatların Hükûmetçe makbul ve icra edilmesi.

(Müttefikan kabul)

Madde 6 — Âsaişin temini için o mahal- lin veya ona yakın mahalde bulunan en büyük askerî kumandanının İdare-i Vilâyat Kanununun hususî maddesi mucibince en büyük mülkiye memurunun göstereceği lüzum üzerine muavenet için kuvvet göndermeğe mecbur olması ve bunun için askerî kumandanının mâfevkinden istizana mecbur bulunmaması ve en büyük mülkiye memurundan aldığı emre muvafık surette vâki olan harekâtından dolayı mes'ul ve muatep addolunmaması.

(Müttefikan kabul)

Madde 7 — Gerek jandarma gerek kır bekçilerinin köylerdeki müteneffizana muhtaç olacak kadar şeref-i memuriyetini ihlâl etmemeleri ve vazifede köy halkını kendisini iaşeye mecbur kılacak derecede mutazarrır ve rencide kılmamalarını kendilerine kâfi derecede maaş verilmesini ve bunun temini için sıkı bir kontrola tâbî tutulmaları.

(Müttefikan kabul)

Madde 8 — Bundan böyle jandarmalığa girecek olanların her halde ve hiç olmazsa ibtidaiye tahsilini görmüş bulunması ve kat'iyen bulunduğu muhitte vazife ifa ettirilmemesi.

(Müttefikan kabul)

Madde 9 — Köy bekçileri ve kır korucuları hakkında mevcut olan nizamnameden

bunların jandarma idarelerine merbutiyetine dair olan kaydın ihraciyle köy dahilindeki asıl vazifelerinden başka hizmetlerde kullanılmaması ve Nevahî Kanununun tatbiki.

(Müttefikan kabul)

Madde 10 — Köylerin ve kasabaların birbirine telefonla raptı âsaiş noktasından büyük faydalar vereceğinden sulhun akdinden sonra ordumuzda fazla kalacak telefon ve alât ve edevatının hükûmet-i mülkiyeye devri.

(Müttefikan kabul)

Madde 11 — Telgraf merkezi olmayan ve telefon tesisatı yapılmamak veyahut bozuk olup işlemeyen telefonlar hasebiyle bir karye veya havalisinden zuhur eden vukuat ve şekavetin vakit ve zamaniyle hükûmet ve zabıtaya ihbarını temin için şimendüfer hatları geçen mahallerin istasyon merkezlerindeki şimendüferlere ait telgraf ve telefonlarla muhabere imkânının temini.

(Müttefikan kabul)

Madde 12 — Hayvan hırsızlığını en çok yapan seyyar kıptilerin iskânları ve hariçten gelecek seyyar kıptilerin memleketimize girmelerinin men'i.

(Müttefikan kabul)

Madde 13 — Derbend denilen karakolların tekrar tesisi.

(Müttefikan kabul)

Madde 14 — Şimendüfer kumpanyalarının dikkatsizliğinden hat boyunda yanan mahsulât, orman ve köylerin kumpanyalar tarafından tazmini.

(Müttefikan kabul)

Âşar Meselesi

Madde 1 — Âşarın lâğvı.

(Çiftçi ve işçi grupları müttefikan kabul, sanayi ve ticaret grupları «bugünkü âşar usulünün lâğviyle yerine âdil bir usulün ikamesini» teklif.)

Madde 2 — Türkiye’de yaşayan bütün ef-rada şamil olmak üzere ve bütçede tevazün temin maksadiyle herhangi bir nam ve her hangi bir usûl ile olursa olsun mutedil bir vergi ihdas edilmesi.

(Âşarın tamamen ilgası veya şekli-nin tadili yüzün-den Devlet Bütçe-sinde tehattüs e-decek tevazün noktası hakkında bir suret-i tesviye ittihaz ve iraesî ciheti müttefikan kabul, sanayi ve ticaret grupları bu bapta verecek-leri lâyihalarda gösterecekleri ye-ni ve mutedil bir âşar usûlünün i-kamesini teklif, işçiler alelittlak â-şar yerine bir ver-ginin şeklini bir lâyihaya raptede-ceklerini beyan, çiftçi grubu ise maddenin aynen kabulünde ısrar etmişlerdir.)

Ziraat Bankası ve İtibar-ı Zirai Meseleleri

Madde 1 — Hükûmetin Ziraat Bankasın-dan aldığı paraları mümkün mertebe sür’atle ve her bir borca tercihan iade etmesi ve bun-dan böyle Ziraat Bankası sermayesinin Hükû-met tarafından hiç bir sebep ve bahane ile bir diğer tarafa sarf edilmemesini temin.

(Müttefikan kabul)

Madde 2 — Ziraat Bankası hakkında çı-kan yeni kanunun bir parça daha tâdil ve is-lâhiyle derhal tatbikata başlaması.

(Müttefikan kabul)

Madde 3 — Zürraa kefalet-i müteselsile mukabilinde ikrazat muamelesinin tevsii ile itibar-ı şahsî mukabilinde kısa müddetlerle ikrazat muamelesinin ihdası hususunun ni-nizamnameye ilâvesi.

(Müttefikan kabul)

Madde 4 — Ziraat Bankasının itibar-ı şahsî için talep edeceği mazbataların yeni Nahiye Meclisleri tarafından verilmesi.

(Müttefikan kabul)

Madde 5 — Ziraat Bankasının nezaret ve muavenetiyle teavün şirketlerinin biran evvel tesisi ile menafi ve suret-i teşkil ve idaresi hakkında risaleler neşri.

(Müttefikan kabul)

Madde 6 — Seferberliğin bidayetinden beri çiftçiden alınmış olan her nevi hayvanat, hububat ve iâşe zahiresi bedellerinin ve başka suretlerle vukubulan her cins nakliyat ücretlerinin Hükûmetçe ödenmesi ve bunların teşekkül edecek olan teavün şirketlerine itaşiyle mukabilinde alacaklı olan çiftçilere şirket hisse senetlerinin verilmesi.

(Müttefikan kabul)

Yollar Meselesi

Madde 1 — Tarik-i umumiyeden şoselerle şimendüferlerin ve limanlarla kanalların ve seyrisefaine kabil nehirlerin tarz-ı inşa ve idaresi nususunun tayinini Hükûmetimizle nafia ve iktisat mütehassıslarına terk ediyoruz. Ve yalnız millet ve memleket hakkında tatbiki daha nafi olan tarzın biran evvel tayiniyle derhal fiiliyat ve tatbikata girişmesini ve mümkün mertebe kısa bir müddet zarfında memleketin her tarafını örümcek ağı gibi asrî vesait-i nakliye ile teşhizi.

(Müttefikan kabul)

Madde 2 — Umum efrad-ı millet ve bilhassa zürrâ sınıfı her sene tarik bedel-i nakdîsi namıyla bir vergi tediye edegelmekte oldukları halde birçok sebeplerden dolayı yine yoldan mahrum olduklarını gördüklerinden ve bu usul ile daha asırlarca köylerine ve kasabalarına yol yapılması ihtimali olmadığını anladıklarından tarik bedel-i nakdisinin lâğviyle amele-i mükellefe usûlünün ihdas olunmasını ve bilfiil çalışamıyanlardan bedel-i şahsî alınması.

(Müttefikan kabul)

Madde 3 — Köylerden kasabalara ve istasyonlara ve kaza merkezlerinden vilâyet

merkezlerine doğru yapılacak olan bu hususî yollar için mühendis ve kondoktörler tayinini ve vesait-i fenniye ve sınaiye tedariki.

(Müttefikan kabul)

Madde 4 — Bütün şimendüferler idarelerinin tatbik etmekte oldukları mütefavit tarifeler gayet ağır ve yüksek olduğu, memleketimiz dahilinden büyük mahreçlere getirilen mahsulât hariçten gelenlere rekabet etmeğe muvaffak olamadığından iktisadî inkişafımıza hail olan bu halin ref'ile şimendüfer tarifelerinin kilometre başına istifa edilmek üzere had-di makûlüne tenzil olunması ve bilumum mahsulât-ı ziraiyye ve palamutu, hayvanat ve mahsulât-ı hayvaniyenin ve maadinin ve mevad-dı haşebiyenin ve işçileri naklinin asgarî tarifeye tâbi tutulması ve zamanında ihtiyaç nisbetinde vagon bulundurulması.

(Müttefikan kabul)

Madde 5 — Şimendüfer İdarelerine teslim edilen eşya ve mevaddın ziyai halinde kumpanyalarca kıymeti nisbetinde tazmin edilmesi.

(Müttefikan kabul)

Madde 6 — Şimendüfer İdarelerinde iktisadî hukukumuzun himayesi için İktisat Ve kâletinden bir mütehassıs iktisat komiserinin tayini ve ecnebi kumpanyalarda müdir-i sâni veya müsteşarların taraf-ı Hükûmetten tayin edilmesi.

(Müttefikan kabul)

Madde 7 — Taze olarak sevkedilecek meyve ve sebzelerin nakline hususî vagonlar itası ve süt, kesilmiş hayvanlar ve balıkların nakline buzlu soğuk mahzenli vagonlar verilmesi.

(Müttefikan kabul)

Madde 8 — Vapurların dahi tarife ve nakliyat işlerinde tenzilât ve teshilât göstermeleri.

(Müttefikan kabul)

Madde 9 — Dekovil hatlarının mümkün olan yerlerde yapılması.

(Müttefikan kabul)

Orman Meselesi

Madde 1 — Ormanlarımızın muhafazası. *(Müttefikan kabul)*

Madde 2 — Ormanların çoğaltılması ve yeniden arazinin ormanlaştırılması. *(Müttefikan kabul)*

Madde 3 — Köylü ve bilumum çiftçilerin ve çiftlik sahiplerinin binalarını ve âletlerini yapmak için muhtaç oldukları kerestelerin parasız ve müşkülâtsiz mirî ormanlarından kesilmesine müsaade verilmesi. *(Müttefikan kabul)*

Madde 4 — Her köy ve kasabadaki çiftçilere ve maişetleri ormana münhasır olan köy ve kasabalara ihtiyaçları nisbetinde kendi hudutları dahilindeki mirî ormanlarından lüzumu kadar baltalıkların tefriki. *(Tüccar ve sanayi müttefikan kabul, çiftçi ve işçi «kasaba» kelimesine ekseriyetle muarız olarak müttefikan kabul)*

Madde 5 — Kabristanların duvarlarla çevrilmesi ve derununa ağaçlar dikilmesi ve bunlardan belediyelerin ve evkafın mes'ul tutulması. *(Müttefikan kabul)*

Madde 6 — Köylüler tarafından ihya edilecek baltalıkların onbeş sene müddetle her nevi rüsum ve tekâliften affı. *(Müttefikan kabul)*

Madde 7 — Memleketin her tarafında mevsime göre ağaç bayramları yapılması ve gününün tayini. Ağaç bayramı günlerinde mektepler talebesinin ve ahalinin hiç olmazsa birer ağaç dikmeğe mecbur tutulmaları. *(Müttefikan kabul)*

Madde 8 — Yeniden sürebilecek ağaç köklerinin sökülmesinin şiddetle men'i. *(Müttefikan kabul)*

Madde 9 — İpek kozası mahsulünün terakkisi için dut bahçelerinde ağaç kat'ının men'i. *(Müttefikan kabul)*

Ziraatte Hayvanat Meselesi

Madde 1 — Memleketimiz her nevi ehli hayvanlar yetiştirmeye müsait olduğu halde damızlık seçmek ve bunları çoğaltmak yolu-

nu bilmediğimizden «fen-ni mevaşi» bilgisinin bir sanat olarak kabulü ve İktisat Vekâletine merbut ve müstakil olmak üzere bir müdüriyet teşkil edilerek her cins ehli hayvanlarımızın islâhı ve çoğaltılması.

(Müttefikan kabul)

Madde 2 — Hayvanlarımızı sık sık çıkıp öldüren veba-i bakari ve diğer sarî hastalıklardan muhafaza için memleketin her tarafında bakteriyolojihaneler tesisi ve her nevi aşilar hazırlanarak ve mücadele heyetleri teşkil edilerek fen dairesinde hastalıkların önüne geçilmesi.

(Müttefikan kabul)

Madde 3 — Hayvanlarımızın cinslerinin islâhı ve kabiliyetlerinin tayini müzakere edilmek üzere hayvanat mütehassıslarından müteşekkil bir kongrenin aktedilmesi.

(Müttefikan kabul)

Madde 4 — Damızlık hayvanların kat'iyen kesilmemesi ve harice çıkarılmaması ve dışardan geleceklere bilâresim ithâlı.

(Müttefikan kabul)

Madde 5 — Köylü ve çiftçilerimize hayvan hastalıkları ve cinslerinin islâhı ve çoğaltılması ve himayelerine dair açık ibareli risâlelerle malûmat verilmesi.

(Müttefikan kabul)

Madde 6 — Talî mekteplerde okutulan hayvanat programının iktisadiyat-ı hayvani esası üzerine öğretilmesi.

(Müttefikan kabul)

Madde 7 — Mazarratı pek ziyade görülmüş olan boyunduruk kağı arabalarının fennî surette islâhı.

(Müttefikan kabul)

Madde 8 — Memleketimizde cins hayvan yetiştirmeyi heveslendirmek için memleketin bir çok yerlerinde her sene hayvan ve mahsulât-ı hayvaniye ve ziraiye sergi ve müsabaka koşuları yapılarak nakdî mükâfat ve maddiyalar verilmesi.

(Müttefikan kabul)

Madde 9 — Hayvanların sayımlarının mahal ve iklime göre mart başlangıcından mayısa kadar yapıp bitirilmesi ve esasen

nisbet kabul etmiyecek derecede fâhiş olan ağnâm resminin mart içinde tipi ve saire fena hava dolayısıyla telef olan hayvanlar vergisinin inzimamiyle köylünün mağdur edilmemesi.

(Müttefikan kabul)

Madde 10 — Burgu kuyularının açılması ve su bulunmayan yerlerde bu suretle çayır ve otlakiyeler yapılması.

(Müttefikan kabul)

Madde 11 — Tiftik keçileri inkırazda bulunduğundan bunların çoğaltılması ve muhafazası için damızlığa elverişli olanların kestirilmemesi ve muvakkat bir zaman için resimden affı ve diğer ağnâm resminin münasip surette tenzili.

(Müttefikan kabul)

Madde 12 — Eskişehir Hârasının ihyası ile yeniden hâralar ve nümune ağılları tesis olunması.

(Müttefikan kabul)

Madde 13 — Münasip mahallerden Hükûmet marifetiyle hayvan celbedilerek köylere ve çiftlik sahiplerine bedelleri taksitle alınmak üzere tevzi edilmesi.

(Müttefikan kabul)

Madde 14 — Memleketimizde fennî tavukçuluğun tâmimi ve kümes hayvanatının çoğaltılması ve tavukçuluk mektepleri ve nümnelik tavuk çiftlikleri ve damızlık cins tavuklar için depolar küşadı ve tavukçuluğun terakisiyle yumurta alınmasının tezyidi için mükâfatlı müsabakalar ihdası

(Ekseriyetle kabul edilmiştir)

Madde 15 — Tavuklarda sarî ve mühlik hastalıkların hemen karantinaya tâbi hastalıklar arasına ithal edilmesi.

(Ekseriyetle kabul edilmiştir)

Madde 16 — Himaye-i hayvanat cemiyetlerine Hükûmetçe muzaharet edilmesi.

(Müttefikan kabul)

Madde 17 — Ağnâm resminin diğer vergiler gibi taksitle tahsilinin temini.

(Müttefikan kabul)

Madde 18 — Erkek damızlık hayvanlar celbedilerek damızlığa elverişli olmıyanların ihsası.

(Müttefikan kabul)

Çiftçiliğe Ait Bazı Maddeler

Madde 1 — Hususî bataklıklarla tıkanmış derelerin ve harkların temizlenmesi için, bunlardan zarar görenlerin menfaatlerinin derecesine göre müştereken temizlemelerine mecbur tutulması ve umumî bataklıkların kurutulması, nehirlerin taşmasının men'i ve seyrüsefere müsait olanların da istifade edilebilecek bir hale getirilmesi.

(Müttefikan kabul)

Madde 2 — İska ve ırvaya muhtaç ve müsait olan mahallerde cetveller açılarak arazinin sulatılması ve mevcut iska projelerinin acele icra edilmesi.

(Müttefikan kabul)

Madde 3 — Merkezi nahiyelerde olmak üzere sür'atle seyyar sıhhiye teşkilâtının yapılması.

(Müttefikan kabul)

Madde 4 — Memleketimizde mebzulen yetiştirilip de dahilde sarf ve istihlâk edilen ziraat ve hayvanat mahsulâtının ecnebî mahsulâta karşı himayesi.

(Müttefikan kabul)

Madde 5 — Muhtelif merkezlerde zahire borsaları açılması ve bunların ziraat ve ticaret odaları gibi tesis ve odalara kaydolunacak çiftçilerden münasip miktarda kaydiye ücreti alınması.

(Müttefikan kabul)

Madde 6 — Memleketimize gelmiş ve gelecek muhacırların muntazam bir usûl ile idaresi ve geldikleri memleketin iklim ve arazisi ve ziraat usûlleri ve mahsulâtının neveleri nazarı dikkate alınarak ona göre iskânları ve bilhassa halî arazisi müsait olan Türk köylerine tevzileri.

(Müttefikan kabul)

Madde 7 — Ölçü ve tartıların memleketin her tarafında birleştirilmesi ve Hükûmetin resmen kabul eylediği âşarî usulünün tatbiki.

(Müttefikan kabul)

Madde 8 — Ziraate ve hayvanata zarar veren vahşi hayvaların ve bilhassa yaban domuzlarının ve böceklerin ve kuşların ve tufeyli

hastalıkların kaldırılması için mücadele teşkilâtı vücade getirilmesi.

(Müttefikan kabul)

Madde 9 — Ecnebîlere hak-kı mülkiyet tanımamak şartıyla arazi-i emiriyede hak-kı mülkiyetin mutasarrıfına bilâ kayd-ü şart temini.

(Zürrâ ve sanayi müttefikan, işçi red, tüccar ekseriyetle kabul)

Madde 10 — Memleketimizde mevcut göllerde ve hususî havuzlarda balık yetiştirilmesinin tamimi.

(Müttefikan kabul)

Madde 11 — Yeni usûl çerçevesi arı kovanlarının tamimi için bunların on sene müddetle her nevi vergiden istisnası.

(İşçiler red, diğer gruplar müttefikan kabul)

Madde 12 — Meyve ağaçlarını çoğaltmağa teşvik için yeniden vücade getirilecek meyve bahçelerinin meyve verdikleri tarihten itibaren beş sene müddetle vergiden afları.

(Üç grup red, çiftçiler müttefikan ısrar)

Madde 13 — Memleketimizin münasip mahallelerinde haşerat-ı ziraiyye ve emraz-ı nebatîye ve tahlilât laboratuvarlarının ve havaî tarassudat istasyonlarının açılması.

(Müttefikan kabul)

Madde 14 — Vilâyetlerimizde seyyar bir halde yaşayan aşiretlerin iskân edilmeleri.

(Müttefikan kabul)

Madde 15 — Dinamitle tarlaların işlenip ve gübrelenmesi için Avrupa ve Amerika'da yapılan tecrübeleri yakından takip etmek üzere mütehassıslar gönderilmesi.

(Müttefikan kabul)

Madde 16 — Memleketimizde pancar yetiştirilerek şeker fabrikaları tesis ve ziraatte münavebe usûlünün tevsii ve bu suretle hayvanatımızın ve hububatımızın ıslah ve çoğaltılması.

(Müttefikan kabul)

Madde 17 — Memleketimizde kendi kendine yetişmiş vasî zeytinliklerle, ahlat vesair ağaçların aşılattırılarak imarı ve bunların müteşebbislerine tefvizi.

(Müttefikan kabul)

Madde 18 — Memleketimizde kendir yetişen havalide çuval fabrikaları tesisi.

(Müttefikan kabul)

Ziraatte Makine Meselesi

Madde 1 — Sulhtan sonra memleketimizin vesait-i nakliyesi müsait ve münasip bir mahallinde beynelmilel umumî bir ziraat alâtı ve makineleri sergisi ve müsabakası yapılarak Avrupa ve Amerika'daki ziraat ve sanayi-i ziraiye makineleri fabrikalarının ve yerli alât-ı ziraiye yapanların davet edilmesi ve umum alât ve makinelerin birer birer tecrübe ve tatbikleri mütehasıs bir heyet huzurunda icra edilerek memleketimizin arazisine elverişli ve iktisadî ahvalle muvafık olanların seçilerek kararlaştırılması ve vilâyetlerimizin her tarafından sergiye gelecek çiftçilere amelî olarak bu makinelerin gösterilmesi ve mezkûr sergide memleketimizde yetişen ve imâl edilen ziraat mamulât ve mahsulâtının dahi teşhir edilerek mükâfatlandırılması.

(Müttefikan kabul)

Madde 2 — Memleketimizde ziraat makinelerinin tâminine mani olan sebeplerin en birincisi makinelerin herhangi bir kısmı kırıldığında tamir edecek ustalar ve tamirhaneler bulunmaması olduğundan mevcut sanayî mekteplerinde demirciliğe ve tesviyeciliğe fazla ehemmiyet verilerek ziraat makinelerini tamir edebilecek ustalar yetiştirilmesi mühim merkezlerde eli çekiç tutar ve az çok demircilikten anlar ziraat makinistlerini yetiştirebilecek amelî makinist mekteplerinin açılması.

(Müttefikan kabul)

Madde 3 — Memleketimizin vesait-i nakliyesi ve mahrukatı müsait bir yerinde bir alât-ı ziraiye fabrikası açılarak şimdilik hiç olmazsa, saban, pulluk, tırmık, merdane, çapa makinası, tınaz makinesi vesaire gibi basit makinelerin bu fabrikada imâl edilmesi ve fabrikanın gittikçe terakki ve tekemmül ettirilmesi.

(Müttefikan kabul)

Madde 4 — Zeytinburnu, Baruthane, Topthane ve sair imalât-ı harbiye fabrikalarında sulhtan sonra mevcut alât-ı ziraiye ve diğer imalât-ı sınaie şube ve tezgâhlarının askerî

idaresinden alınarak yalnız levazım-ı harbiyenin cihet-i askeriyece imâli.

(Müttefikan kabul)

Madde 5 — Vilâyet merkezlerinde olduğu gibi bazı mühim nahiye merkezlerinde dahi o mahallin ihtiyacıyla mütenasip ziraat alât ve edevatı ve makineleri depolarının açılması ve buralarda her nevi alâtın yedek parçalarından fazla miktarda bulundurulması ve bunların yanında birer tamirhane vücade getirilmesi.

(Müttefikan kabul)

Madde 6 — Alât-ı ziraiyenin gümrük resminden muafiyeti müddetinin devam ettirilmesi ve muafiyet listesine ziraat ve bahçıvanlık ve sanayi-i ziraiye alâtında noksan kısımların ve bahçeler için lüzumlu olan dikenli tellerin de ithâli.

(İşçiler red, diğer gruplar müttefikan kabul)

Madde 7 — Traktörler için sarfı lâzım gelen petrol ve benzin hususunda olduğu gibi her nevi ziraat makineleri için lâzım olan vakum vesaire gibi yağların gümrük resminden istisnası.

(Tüccar ve işçiler red, diğerleri müttefikan kabul)

Madde 8 — Köylere gönderilen makinistlerin ve umum işçilerin hukukunun tanınması ve mütekabil mukaveleler akdi.

(Zürrâ grubu red, diğerleri kabul)

TÜCCAR GRUBUNUN ESASLARI

Bankalar

Madde 1 — Münasip bir isim altında bir ticaret ana bankası teşkili.

(Müttefikan kabul)

Madde 2 — Tekâlif-i milliye ve iaşe bedeli vesaire olarak tüccarın Hükûmette olan matlubatı bankaya verilerek ashab-ı matluba mazbatalarına mukabil banka senedi itası.

(Müttefikan kabul)

Madde 3 — Çıkarılacak hisse senedatının Türkiye teb'asına ve Türk anonim vesair şirketlere tahsisi.

(Müttefikan kabul)

Madde 4 — Hükûmetin dahi bankaya bir sermaye koyarak hissedarlığına iştiraki ve ancak Hükûmet aldığı bu hisseleri talep vukuunfi ihraç ile halka satarak yavaş yavaş alaka-sının kat'ı.

(Tüccar, sanayi müttefikan kabul, zürrâ red, işçi müstenkif)

Madde 5 — Banka hisse senedatının gerek mevzu ve gerekse bilahare konulacak her nevi usul ve tekaliften muaf tutulması gibi bazı müsaedat-ı mahsusa ibrazı.

(Tüccar ve sanayi müttefikan kabul, zürra red, işçi müstenkif)

Kambiyo ve Borsa İşleri

Madde 1 — Kambiyo merkezleri ve bilhas- sa nakit ve tahvilat borsalarının millîleşmesi ve buralara Türke düşman siyasi entrikaların girmesine mümanaat edilmesi ve binaenaleyh borsaların ıslahı.

(Müttefikan kabul)

Madde 2 — İstanbuldan maada büyük ticaret merkezlerinde esham ve tahvilat borsaları küşadı.

(Müttefikan kabul)

Madde 3 — Ecnebi kambiyoşunun ani terfi ve tenzilinden mütevellid aks-ül amellerden piyasayı vikaye edecek tedabir ittihazı.

(Müttefikan kabul)

Madde 4 — Borsayı bankaların alt üst etmesine ve lüzumsuz hava oyunlarına mani olmak üzere büyük sermayeli millî bankalar marifetiyle müsmir müdahelâtın icrası.

(Müttefikan kabul)

Madde 5 — Borsaya kabul edilen eshamın Maliye'ce müntehip bir heyet tarafından tasdi-kiyle ve şirket hisse senedatı ise Maliye ve İktisat Vekâletlerinin muvafakat-i müşterekesinden sonra ithali.

(Müttefikan kabul)

Madde 6 — Bu maddeler ile beraber daha ziyade ihtisasa taallûk eden diğer mevad hakkında lâzım gelen tedabiri müzakere ve kambiyo muamelâtını murakabe eylemek üzere selâhiyettar erbab-ı ihtisastan mürekkep bir kambiyo komisyonunun serian teşkili.

(Ekseriyetle kabul)

Cuma Tatili

Madde 1 — Cuma günü bütün Türkiye sekenesi için resmî tatil günüdür.

(Müttefikan kabul)

Madde 2 — Herhangi din ve mezhebe salık olursa olsun cuma günleri hiç bir dükkân

ve müessese açık bulundurulamaz. Yalnız kasap, sebzevatçı ve ekmekçiler öğleye kadar; kahve, gazino, lokanta ve hamamlarla, eczaneler de akşama kadar açık kalabilir .

(Müttefikan kabul)

Madde 3 — Cumadan gayrı herhangi bir günde bir kimsenin mağaza ve müessesesini kapalı bulundurması kendi hakkıdır.

(Müttefikan kabul)

Maden Meseleleri

Madde 1 — En mühim bir servet menbâi olan madenlerimizin mebzuliyet ve karbitlerine göre birkaç mühim havzaya tefriki ve mümkün olduğu kadar kendi fen adamlarımızın muavenet ve iştirâkiyle ilmî bir surette tetkik edilmesi ve en haiz-i ehemmiyet olanlarının da millî menafiimize göre istimarı ve bu maksatlar için bir de tabakat-ül-arz dâr-ül mesaisi yapılarak tabakat haritasının da bir an evvel ter-simi.

(Müttefikan kabul)

Madde 2 — Madenlerimizin kıymeti ve istihsalâtı hakkında toplanılan malûmat ve istatistiklerin muntazaman neşri.

(Müttefikan kabul)

Madde 3 — Mekşuf madenlerin hemen müzayedeye vaz edilerek ehliyet-ı maliyesi olduğu tahakkuk eden taliplerden tercihan millî olanlara derakap ihalesi ve müzayede hususunda her türlü lüzumsuz kuyuddan ihtiraz edilerek kestirme yol tutulması.

(Müttefikan kabul)

Madde 4 — Harp ve işgal dolayısıyla işlenmesi kabil olmayan madenlerden Hükûmetin istediği rüsûm-u mukarrere yâni cerip harcının affı ve fakat bu muafiyetin yalnız Türkiye tebaasına hasrı.

(Müttefikan kabul)

Madde 5 — Zımpara mâdeni yalnız memleketimizin Akdeniz sahilinde ve Yunanistan'ın da Nafsus mevkiinde bulunuyor. Ancak Yunanistan'dan çıkan zımpara madenlerinin sahillere yakın olması ve bizim madenlerin ise bin-nisbe dahilinde bulunması yüzünden maden-

lerimize göre d n fiyatla satılmakta ise de Harb-i Umum den evvel senede kırkbeş bin ton kadar sarfiyatı bulunan bu cins madenin ancak Yunanistan onbeşbin tonunu istihsal ve sevk edebilmekte olduğundan cihanın mütebaki ihtiyacatı için memleketimizden çıkan zımpara madenine ihtiyacı derk rdır. Binaenaleyh harp esnasında yapıldığı gibi Yunanistan'ın dolduramadığı bu boşluğu sun'ı zımpara tozlarıyla temine mahal bırakmamak ve bil hare zamanın tahavv l tına göre ittihaz-ı hareket edilmek üzere m stahsillerini teşvikan iki sene için resm-i nisb den affedilerek yalnız r s m-u mukarrere ile iktifa edilmesi.

(Müttefikan kabul)

Madde 6 — Kok ve antrasit cinsleri müstesna olmak üzere ihtiyacatımızı temin eden maden kömürlerimizin ecnebî maden kömürleri rekabetine karşı himayesi.

(Müttefikan kabul)

Madde 7 — Memleketimizde mevcut k k rtlerin fenne muvafık olduğu ve ihtiyaca kâfi geldiği takdirde rekabet-i ecnebiyeye karşı himayesi.

(Müttefikan kabul)

Madde 8 — En mühim ve zengin kömür havzamız olan Ereėli - Zonguldak havzasiyle Soma ve diğer umum kömür havzalarımızın hal-i hazırdaki elim vaziyetlerinin islahını temin edecek tedabir ittihazı ve bu mey nda Zonguldak havzasındaki Kozlu ve Kilimli şimend ferlerinin nefsi Zonguldak'taki şimend ferlerde yapıldığı gibi geceli gündüzlü işletilmesi ve bu mahallerdeki şimendüfer ücretleriyle Zonguldak Limanı r s munun tenzili çaresinin taharrisi ve bütün müessesat-ı milliye ile şimend ferlerimizin ve yerli fabrikalarımızın ve seyrisefain şirketleriyle ziraat makinelerinin yerli kömürü sarf ve istihlâk eylemelerinin temini.

(Müttefikan kabul)

Madde 9 — Ereėli Zonguldak kömür havzası için tetkik-i himmet ve zaman sarfını icap eden diğer noktalar da şunlardır :

(Müttefikan kabul)

a) Havzanın tabakat-ül-arz vaziyeti ve haritalarının iyice tesbiti.

(Müttefikan kabul)

b) Maden ocaklarının hal-i hazırda ki hudut vaziyet-i hukukiyeleri tayin ve tesbit edilerek münazaat-ı hazırayı kaldırarak hukuk-u tasarrufiye meselelerinin sür'at ve kat'iyetle halli.

(Müttefikan kabul)

c) Bu iki maksad-ı mühimmi mahallinde tetkik ve halletmek üzere mütehassıslardan mürekkep bir heyetin teşkil ve îzamı ve bu heyetin havza faaliyet-i iktisadiyesine vüs'at vermek ve müessesat-ı sinaiye vücude getirmek için ne gibi esasat ve teşkilât lâzım ise bunların ihzar ve temini ile de mükellef tutulması.

(Müttefikan kabul)

Ormanlar Meselesi

Madde 1 — Türkiye ormanlarının fennî bir surette mintakalara tefriki ile her bir mintakaya numara vaz'ı ve icap eden plânın ve umumî haritalarıyla orman istatistiklerinin tanzimi.

(Müttefikan kabul)

Madde 2 — Ormanlarda tatbik edilen tarife her ormanın vaziyet-i tabiiyesi, vesait-i nakliyesi, mahreç iskeleleri ve istasyonlara olan buud ve mesafesi ve masarîf-ı imâliye ile hak-kı ticaret nazar-ı dikkate alınarak ormanlardaki kaim eşcar bedelinin esas olmak üzere tayin ve tesbiti.

(Müttefikan kabul)

Madde 3 — Büyük ormanlar haritaları tanzim edilerek ihalelerinden evvel bunlar civarındaki hizar ve fabrikalara ait ormanların tefriki ve bunların bedelat-ı mukarrere üzerinden fabrika ve hizar sahiplerine verilmesi.

(Ekseriyetle kabul)

Madde 4 — Hizar ve fabrika sahiplerinin Avrupa'dan getirecekleri bütün alât ve edevatın gümrükten istisnası.

(Ekseriyetle kabul)

Madde 5 — Depozito usûlünün lağvı ile kefalet-i tüccariye ve itibariyenin ikamesi ve bedel-i iltizamın bir defada alınmıyarak teka-

sit-i muayyeneye raptı ve taksitlerin hulûlünde tediye etmeyenlerden faiz-i nizamî alınması suretiyle hukuk-u Hazinenin istifası .

(Ekseriyetle kabul)

Madde 6 — Kereste kaçakçılığını men için en sağlam bir usûlün ciddî bir maktâ muayenesi olacağına göre bu cihetlere dikkat edilerek tomruklarının maktâlardan emrarı sıralarında memurları tarafından nakliye tezkeresi verildikten sonra tüccar ve köylünün artık serbest bırakılması.

(Ekseriyetle kabul)

Madde 7 — Maişetini kerestecilikle temin eden zürrâa eskisi gibi ormanlardan ağaç verilmesi.

(Ekseriyetle kabul)

Madde 8 — İhtiyacat-ı mahalliyeye göre ormanların muhafazası zımında Nevahî Kanununa mevad-dı lâzime derci.

(Müttefikan kabul)

Madde 9 — Baltalık Kanununun köylünün ihtiyacını kâfil bir surette tâdili.

(Ekseriyetle kabul)

Madde 10 — Kapalı zarf usûlü yerine ale-nî müzayedenin kabulü.

(Ekseriyetle kabul)

Madde 11 — Gümrüklerde usul-ü himayenin tesisi (odun, mangal kömürü de dahildir).

(Ziraat ve sanayi grupları nisf-ı ârâ ile ticaret grubu ekseriyetle ve işçiler müttefikan kabul)

Madde 12 — Kesif orman ve maden sahalının şimendüferlerle yekdiğerine ve bilhas-sa ihracat limanlarına raptları.

(Müttefikan kabul)

Madde 13 — Ormanların terakki ve inkişafına hizmet edecek yolların inşası için Nevahî Şûralarına selâhiyet-i kâmile îtası.

(Ekseriyetle kabul)

Madde 14 — Orman Nizamnamesinin asrî bir surette tâdil ve islâhı.

(Müttefikan kabul)

Madde 15 — Düşmanın yakıp tahrip ettiği kasaba ve köylerin yakınlarında bulunan taş, kireç, tuğla, kiremit ve kerpiç ocaklarının beş sene müddetle resimden affı.

(Müttefikan kabul)

Ticaret-i Bahriye Meseleleri

Madde 1 — Kendi limanlarımızda kendi bayrağımızdan maadasının ticaret yapamaması ve «kabotaj»'da hak-kı istiklâlimizin tamamen istimâl edilmesi.

(Müttefikan kabul)

Madde 2 — Armatörlere vapur almak hususunda en büyük müsaade ile sermaye temin edecek ticaret-i bahriye bankalarının tesisi ve bu bankaların merkez sigortacılığını da yapması.

(Müttefikan kabul)

Madde 3 — Donanma Cemiyetinin sermaye ve matlubatının evlâd-ı şühedâyâ tahsis ve temlik ve bu sermaye ile bir ticaret-i bahriye bankası tesisi.

(Müttefikan kabul)

Madde 4 — Sanayi-i bahriyemizin himayesi için Hükûmete ait araziden tersane ve çekin mahalli olabilecek yerlerin bilâ bedel hemen sanayi-i bahriye sanatkârları ile amalesine teslimi.

(Müttefikan kabul)

Madde 5 — Mevcut olup da ihtiyaca kâfi olmayan inşaat tezgâhlarının inşasında lüzum görülecek olan ve memlekette mevcut olmayan bütün mevaddın rüsumdan istisnası.

(Müttefikan kabul)

Madde 6 — İnşaat tezgâhlarının ve ustalarının beş sene müddetle rüsumdan muafiyeti.

(Müttefikan kabul)

Madde 7 — Yapılacak merakib-i bahriye mevad-dı iptidaiyesinin ve motorlarının rüsumdan muafiyeti.

(Müttefikan kabul)

Madde 8 — Merakib-i bahriyenin fenne tatbikan yapılması bahrî tekemmülümüz için elzem olduğundan plânlarının Bayriye Vekâleti tarafından tezgâhlara tevdiî ve inşaatın plânlara tatbikan yapılması .

(Müttefikan kabul)

Madde 9 — Üçyüz tondan yukarı inşaat yapacak tezgâhlara Hükûmetçe mükâfatlar verilmesi.

(Müttefikan kabul)

Madde 10 — Limanlar dahilinde postacılık yapabilmek hakkının plâna tevfikân yapılan merakib-i bahriyeye hasredilmesi.

(Müttefikan kabul)

Madde 11 — İnşaat-ı bahriye için ormanlardan kat'ine teamülen mezun oldukları ke-restenin bundan böyle herhangi suretle olursa olsun men edilmemesi.

(Müttefikan kabul)

Madde 12 — Merakib-i bahriyenin behemehal sigorta edilmesinin mecburî olması.

(Müttefikan kabul)

Madde 13 — Seyrisefain İdaresinin ticarî bir heyet tarafından idaresi ve islâhı.

(Müttefikan kabul)

Madde 14 — Hükûmetin icabında istifade etmek üzere vazeylediği tedarik Vesait-i Nakliye-i Bahriye Kanununa bâdemâ tamamen riayet edilmesi.

(Müttefikan kabul)

Madde 15 — Posta nakliyatını yapan gemilerden fener ve sıhhiye rûsumunun nısıf alınması müteamil olduğundan Türk vapur idarelerine de bu hakkın teşmili.

(Müttefikan kabul)

Madde 16 — Vapur ve motorlarca alınan ihrakiyeden rûsum alınmamasının temini ve merakib-i bahriyenin yalnız limanlara raptı ve bir resim vermesinin temini.

(Müttefikan kabul)

Madde 17 — Herhangi zamanda olursa olsun bir vapurun limana geldiğinde pratikasının verilmesinin temini.

(Müttefikan kabul)

Madde 18 — Limanlarımız tamamen açık olduğundan Karadeniz ve Akdeniz'de müstacelen limanlar tesisi.

(Müttefikan kabul)

Madde 19 — Tahmil ve tahliyenin yapılabilmesi için teshilât göstererek behemehal kayık limanlarının tesisi.

(Müttefikan kabul)

Madde 20 — Alelusul kefalet alınmak şartıyla motorlara da transit eşyasının nakline müsaade verilmesi.

(Müttefikan kabul)

Madde 21 — Ticaret-i bahriyede tesanüdü temin için esnaf cemiyetleri teşkiline müzaheret edilmesi.

(Müttefikan kabul)

Madde 22 — Ticaret-i bahriye meslek mekteplerinin tesisi.

(Müttefikan kabul)

Madde 23 — Balıkçılık ve balık mahsulâtının himayesi ile balık rûsûmunun tadili.

(Müttefikan kabul)

Madde 24 — Balıkyağcılığının tekâmül ve terakkisinin temini için himayesi.

(Müttefikan kabul)

Ticaret İşlerini Kolaylaştıracak Esaslar

Evvelâ : — Ticaret-i umumiye emniyet ve itimatla devam ve terakki edebileceği cihetle memleketin her tarafında zaman zaman zuhur eden âsaiyşsizliğin kökünden ref'ine dair olan hususatin nazarı dikkate alınması ve jandarma, polis ve mehakim teşkilâtına çok ehemmiyet verilmesi.

(Ekseriyetle kabul)

Saniyen : — Gümrükler meselesi ki biri ticaret, ziraat ve sanayile alâkadar olan Hükûmetin gümrük siyaseti, diğeri gümrük muamelâtıdır.

Gümrük Siyaseti :

1 — Dahilî ve millî sanayiın inkişafı, yerli mamulât ve mevad-dı iptidaiyyenin ve deniz mahsulâtının revacını temin edecek şekilde himayekâr bir gümrük sistemi takibi ve gümrük mesailinde müdahelât-ı ecnebiyenin ademi kabulü ve meselâ :

A — Bazı mahallere sanayi, ziraat ve ticaretin muhtaç olduğu mevad-dı iptidaiyenin mümasili mevcut olmadığı takdirde gümrük resminden istinası.

(Müttefikan kabul)

B — Ham mevad olarak fazla resme tâbi olduğu halde memlekette ihzar edilerek ihraç olunmak istenen bazı mamulâtın hin-i ihracında mevad-dı iptidaiyesinin verdiği fazla resmin iadesi ve bilfarz lokum ve helva gibi mevad ihracatının teşviki maksadiyle bu cins ihracatta şeker için mukaddema verilen resmin hin-i ihracında ashabına reddi yâni kabul-ü muvakkat ve red-dı rûsûm usûllerinin tatbiki.

(Müttefikan kabul)

[C] — Memlekette sanayie elzem olan bazı mevadd-dı iptidaiyenin men-i ihracı ezcümle kısmen sanayi memleketi olan Garbî Anadolu'nun ve be-tahsis İzmir Vilâyeti mıntakasında halıcılığın temin-i inkişafı için metanetiyle temayüz eden yapağımızın bilhassa bir rakib-i müthiş olan Yunanistan'a herhangi suretle olursa olsun men-i ihracı ve halıcılık hakkında Yunanistan'da gösterilen müsaadatın ayrıca memleketimizde de ibrazı.

(Müttefikan kabul)

Gümrük Muamelâtı :

1 — Gümrük muamelâtının teshili için belli başlı limanlardan maada ikinci ve üçüncü derecedeki bil'umum limanlarda dahi ihtiyaca kâfi transit antrepoları tesis ve bu antrepoların tamamen Hükûmet tarafından ihdası kabil olamadığı takdirde bunların idaresinin suret-i mutlakada millî ellere tevdi ve gümrük ardiyelerinden alınan ve elyevm fahiş bulunan ardiye rüsumunun had-di itidale tenzili.

(Müttefikan kabul)

2 — Kara gümrüklerinin hudutlarımızın meb'delerinde ihdası kaçakçılığın men'ini teshil yâni daha ziyade önünü alacağından gümrük hudut muhafızlarının tezyidi ile münasip tedabir ittihazı.

(Müttefikan kabul)

3 — Mavuna ücrettinden gayrı dizbarko ve supalan namlarıyla emtia-yı ticariye ashabından hiç bir veçhile füzuli ücret alınmaması gibi hususatın kat'iyen temini.

(Müttefikan kabul)

4 — Gümrük tarifeleri tadilâtının tarihi ilândan altı ay sonra tatbiki.

(Müttefikan kabul)

5 — İstanbul'dan mübayaa ve Türkiye'ye ithal edilecek eşya ve emtia için ayrıca bir gümrük resmi alınmamasının âcilen temini ve bütün memleketimizde ticaret-i dahiliye için yapılan muamelâtın bilâ istisna her yere teşmili.

(Müttefikan kabul)

İnhisar Sisteminin Ref'i

Birçok siyasî entrikalara âlet olan inhisarların memleketi daima kemirmek ve emmekten başka serbesti-i say-ü amel ve ticareti de ilga edecek derecede mazarratlar tevliid eylediği malûm olmasına binaen ecnebî sermayelerinin Hükûmetle iştirâk ederek memleket mahsulât-ı iptidaiyesini veya sanayî veya ticaretini yed-i inhisarına alamaması ve mevcutlarının ref'i.

(Ekseriyetle kabul)

Kavanin ve Ahkâm-ı Ticariyenin

İslâh ve Tâdili

Madde 1 — Ticaret Kanunlarımızı nazarı hukuk-u medeniye ve ticariyemizin vika yesini âmir mesail ve mevaddın nazar-ı ihtima ma alınması.

(Zürrâ ekseriyetle, diğerleri müttefikan kabul)

Madde 2 — Ticaret-i Berriye ve Bahriye Kanunlarımızın tadilâta mazhar edilmek suretiyle tüccara ve ihtiyacat-ı memlekete daha faydalı bir hâle ifrağı ve ticarete müteallik kanunların tanzimine memur komisyonlarda Ticaret Odalarından da aza bulunması ve bilhassa âtideki noktalarda islâhat icrasının müstacelen tetkiki :

(Müttefikan kabul)

[A] — Şirketlerin tarzı teşekkülünün ve şirket envainın tayininde ve imtiyazlı olanların haricindeki anonim şirketlerinin teshil-i teşekkülünü temin zımında.

[B] — Poliçeler ve senedât-ı ticariye hususunda.

[C] — Ticarî hükümler tesisinde ve ticaret mahkemelerinin islâhında.

(Zürrâ ekseriyetle, işçiler müstenkif, diğer gruplarca kabul)

[Ç] — Pul rüsumunun tevhidinde.

[D] — Ticarete müteallik usûller ve vergiler ve ticaret muahedelerinin akdü tanziminde ve gümrük tarifelerinin tebdilinde ticaret

ve ziraat ve sanayi odalarının behemehal mü-talâaları alınması noktasında iltizam-ı sür'at zarurîdir.

İtibar Teşkilât ve Teshilâtı

1 — Memlekette müteferrik sermayemizin tensiki zaruretinin ve ticaret ve terhin-i emlâk bankalarına olan ihtiyac-ı mübremin iza-hı vareste-i beyandır. Binaenaleyh bu kabil müessesat-ı maliyeyi Hükûmetin şiddetle mü-rakabe etmesi ve memlekette millî bir şekilde teessüs etmelerinin Hükûmetçe teshili.

(Müttefikan kabul)

2 — Memlekette hakikî tedavül ve ticaret bankaları teessüs edinceye kadar mevcut bankaların faiz-i nizamîlerden başka komisyon namıyla icat ettikleri keyfî ve indî faiz-i aslîyi tecavüz edecek derecede muhtekirâne aldıkları mebalighin men'i çaresinin ihzarı.

(Ekseriyetle kabul)

3 — Sigortalar fahiş pirimlerle halkı izar etmekte ve tediyesiyle mükellef oldukları vergileri dahi birçok ilâvelerle ashab-ı alâkaya tahmil ve bazıları muhtelif ve vahî vesilelerle sigorta bedelâtını tediyyeden imtinâ eylemekte olduğundan meyanelerinde tesis ettikleri sendikanın feshi ve sigorta muamelâtının tanzimi için Hükûmetçe kavanin-i mahsusa vaz'ı ve tahhüdatını icra etmeyen kumpanyaların icra-yı muameleden men'i ve memnuiyet-i vakıaya muhalif hareket edenlerin tecziyesi.

(Müttefikan kabul)

4 — Murabaha Nizamnamesinin fahiş faizlerle ve türlü türlü namlarla halktan gayrimeş-rû menafi teminine mahal bırakmıyacak kuyud ile tâdil ve tatbiki.

(Ziraat, ticaret müttefikan kabul, sanayi, işçiler müstenkif)

Ticaret Odaları

A — Ticaret odalarının memleketin her tarafında teşkilleri ve bu hususta evvelce tanzim edilip kanuniyet kesbedemeyen kararnamenin tetkiki ve bil'umum ticaret ve sanayi odalarının bu husustaki mütalâalarının ahzi suretiyle müstâcelen bir kanun tanzimi.

(Müttefikan kabul)

B — Ticaret Odaları intihabı rüesa-yı memurîn-i Hükûmetin fazla müdahalâtına maruz kaldığı cihetle tüccar bu teşkilâtı kendi ruhundan kopmuş bir müessese addetmediğinden Ticaret Odaları meclis-i idaresine intihap edilecek azayı tefrik eden heyet-i intihabîyenin doğrudan doğruya tüccarca intihapları.

(İşçiler müstenkif, diğerleri müttefikan kabul)

[C] — Ticaret Odalarının zahire, hububat ve saire borsaları ihdas edecek ve neşriyat-ı iktisadiye yapabilecek menabi-i varidata malik olması.

(Tüccar, sanayi ve işçiler müttefikan, zürrâ ekalliyetle kabul)

[Ç] — Ticaret ve Sanayi Odalarının mahallerinde mekâtib-i ticariye ve sınaie tesisi ve bunları himayeye çalışmaları kaydının her halde kabulü.

(Tüccar, sanayî, ziraat kabul, işçiler müstenkif)

[D] — Bilumum Ticaret ve Sanayi Odalarının murahhaslarından müteşekkil her sene «Umumî Ticaret ve Sanayi Odaları Kongresi» akdi esbabının temini.

(Ticaret, sanayi, ziraat kabul, işçiler kısmen müstenkif)

[E] — Ticaret ve Sanayi Odalarının iştirâkiyle memleketimizin mühim ticaret merkezlerined mahsulât ve mevad-dı ibtidaiyemizle mamulât-ı dahiliyemizin vaz'ı teşhirine mahsus umumî ve daimî sergiler küşadı ve Ticaret Odaları ile İktisat Vekâleti tarafından bu yolda ticarî salnâmeler neşir ve tevzii ve muhtelif lisanlara da tercümesiyle dünyaya tevzileri ve mümessillerinin celbi.

(Üç grup ekseriyetle, ticaret müttefikan kabul)

Ticaret-i Hariciye Müesseseleri

Madde 1 — Memalik-i ecnebiyede Ticaret Şehbenderliği usûlünün tevsian tatbiki ve şehbenderlerin erbab-ı iktidar ve ihtisastan tayini ve muntazaman malûmat vermeğe mecburiyetleri.

(Müttefikan kabul)

Madde 2 — Şehbenderlerin nezaret ve idareleri altında ticarî istihbarat ve tahkikat müesseseleri küşadı.

(Müttefikan kabul)

Madde 3 — Münasip olan büyük haricî ticaret merkezlerinde Türk ticaret odaları tesis ve küşadı.

(Müttefikan kabul)

Madde 4 — Teşkili tekarrür eden Türk Ticaret Bankasının Türkiye ile muamelede bulunan en mühim ticaret merkezlerinde de şubeler küşadı.

(Müttefikan kabul)

Madde 5 — Ticaret-i hariciyeyi teshil için memleketimizin muayyen mahallerinde ticaret-i hariciye, mahsulat ve mevad-dı ibtidaiye sergileri tesisi.

(Müttefikan kabul)

Şirketler

Madde 1 — Kollektif ve komandit şirketlerinde şürekâdan birinin vefatı ile şirket muamelâtına iras-ı sekte edilememesi için kanuna ahkâm-ı lâzime vaz'ı.

(Müttefikan kabul)

Madde 2 — Anonim şirketlerinin teşkilinde mevad-dı âtiyenin nazarı dikkate alınması.

(Çiftçiler ekalliyetle, işçiler red, diğer gruplar müttefikan kabul)

A — Anonim şirketler nizamnamesinin tasdiki hususunun vilâyete ait olması.

B — İlk meclis-i idareye dahil olan müessislerin berveçhiâtı nisbetinde sermayeye iştirâki ve erbab-ı fen ve ihtisasın istisnası : (50) bin liraya kadar yüzde kırk, (100) bin liraya kadar yüzde yirmibeş, (250) bin liraya kadar yüzde onbeş, (500) bin liraya kadar yüzde on, beşyüz bin liradan yukarı sermaye ile teşekkül edecek şirketlerin müteşebbisleri asgarî elli bin lira derecesinde bir hisseyi tediye etmeleri şartıyla müteşebbislerin servet ve şahsiyetleri hakkında Hükûmetçe hukuk-u umumiye ve menfaat-ı şirketi kâfil tahkikat-ı ciddiye icrası.

(Üç grubun ekseriyetiyle kabul, işçiler ekseriyetle müstenkif)

C — Her hissedarın hissesi nisbetinde rey'e sahip olması.

(Üç grup müttefikan kabul, işçiler red).

D — İhtiyat akçasının millî müessesat-ı maliye ve sınaiye ve sigorta şirketleri hisse senedatına tahsisi ve Hükûmetin kontrolü.

(Üç grup müttefikan kabul, işçiler red).

Madde 3 — Avrupa'da pek ziyade münteşir olan (*limited*) gibi mesuliyet-i mahdudeli şirketlerle müstahsiller ve müstehlikler hakkında kavaid-i azimeyi câmi müstahsil ve müstehlik kooperatifleri hakkında ahkâm-ı lâzime-i kanuniye vaz'ı.

(Müttefikan kabul)

Madde 4 — Sigorta şirketleri hakkında keza ahkâm-ı lâzime vaz'ı

(Müttefikan kabul)

A — Millî sigorta şirketlerinin teshil-i teşekkülü.

(Müttefikan kabul)

B — Hayat sigortasının münhasıran Devletçe icrasını temin için millî bir hayat sigorta müessesesi vücade getirilmesi.

(Müttefikan kabul)

Madde 5 — Anonim şirketlerinde vukua gelmekte olan suistimalâtın önüne geçmek için tedabir-i mania ittihazi ve hissedarlar hukukunun sıyaneti için şirketler muamelâtının Hükûmetin müessir mürakabesi altına alınması.

(Müttefikan kabul)

Ticarete Ait Mevad-dı Müteferrika

Madde 1 — Rumeli'den vesair mahallerden hicret edenleri kabiliyet ve bünyelerine mülâyim ve meslek ihtisaslarıyla muhitlerine göre munasip yerlerde iskân etmek için derhal ehil komisyonlar teşkili ve gelecek muhacirinin işsiz ve yersiz kalmamaları için şimdiden evmal-i metrûkeye ait arazi-i sairenin icarında kuyud-u ihtiyatiye vaz'ı ve bunun Hükûmete telgrafla arzı.

(Müttefikan kabul)

Madde 2 — Rıhtım, mavna, hammaliye ücretleri için ticaret odaları ve liman riyasetlerinde icabında müttehiden bir tarife tertibi ve rıhtım şirketlerinin Hükûmetle olan mukaveleleri hilâfına olarak fahiş ücret alamamaları rıhtıma çıkmayan eşya-yı ticariyeden hiç bir

suretle rıhtım ücreti alınmaması hususlarının Hükûmetin nazarı dikkatine vaz'ı.

(Müttefikan kabul)

Madde 3 — Saatlerin muayyen bir nısf-ün-nehare göre âyar edilmesi.

(Müttefikan kabul)

Madde 4 — Gerek yeni imtiyazlarda ve gerek mevcut olanlarda vesait-i nakliye, yol ücretlerinin, ziraat, ticaret ve sanayi odaları, sendikalar gibi alâkadarların rey ve mütalâası alınarak tanzim ve islâhı.

(Müttefikan kabul)

Madde 5 — Harp dolayısıyla yanan ve yıkılan mahallerde müsekkafat vergisinin bir müddet affı.

(Ticaret kabul, diğer gruplar red).

Madde 6 — Harp dolayısıyla yanan ve yıkılan kasaba ve karyeler eshabı tarafından inşası uzun senelerce mümkün olamayacağından inşaatın şirketlere ihalesiyle bedel-i inşanın uzun taksitlerle sahiplerinden alınması.

(Müttefikan kabul)

Madde 7 — Eytam Nizamnamesinin büyük ve küçük vereseler hukukunu kâfil bulunmaması bir takım islâm ticaret müesseselerinin mahvını mucip olduğundan mezkûr hususun nazarı dikkate alınması.

(Müttefikan kabul)

Madde 8 — Dâilkelp tedavi hanelerinin her vilâyet merkezinde tesisi suretiyle teksiri.

(Müttefikan kabul)

Madde 9 — İpek ticaretini tedenniden vikaye için mütehassıslar celbi ve Harir Dârüt-tâliminin Düyun-u Umumiyyeden irtibatının fekkile İktisat Vekâletine raptı.

(Ekseriyetle kabul)

Tedrisat-ı İktisadiye

Madde 1 — İstanbul Ticaret Mekteb-i Âlisinin Hükûmet ve talî kısmının da Ticaret Odaları ve ticarî heyetler murahhaslarından müteşekkil bir komisyon tarafından idaresi ve bu mektebin son gayesine vüsul için tensik ve takviye ve islâhı.

(Ziraat ekseriyetle red, diğer üç grup müttefikan kabul)

Madde 2 — Türkiye'nin mühim ticaret merkezlerinde de ticaret mektepleri açılması.

(Müttefikan kabul)

Madde 3 — Her yerde ve bilhassa ticaret mektebi açılmayan mahallerde serbest mecburî çırak mektepleri tesisi.

(Müttefikan kabul)

Madde 4 — Bil'umum mekteplerde ve hususen sultanî ve idadîlerde iktisadî tedrisata ehemmiyet verilmesi.

(Müttefikan kabul)

Madde 5 — İktisadî ve ticarî âsar ve neşriyatın himaye ve taltifi ile mevkut ticarî ve sınaî istatistikler tertip ve neşri ve memleketin iktisadî coğrafyasının tanzimi.

(Müttefikan kabul)

Temettû Vergisi

Madde 1 — Temettû vergisinin şimdiki usûl-ü cibayetinın tâdiliyle alelumum küçük esnaf ve erbab-ı say ve amel ve işgal ettiği mahal büyük olduğu halde haddizâtında az kazanan ticaret ve sanayî müntesipleri için ağır olmayacak bir surette tanzimi ve bilhassa kanunun kazanç nisbetlerine, yapılan muamelâta göre vergi tarhı esasını ihtiva eylemesi.

(Müttefikan kabul)

Vesait-i Nakliye Meselesi

Madde 1 — Tarık-ı umumîye ve hususîyemizin inşalarının ikmâlını hüsn-ü muhafaza ve acele tamiratının ifasını kâfil kabil-i tatbik bir usûlün vaz'ı.

(Müttefikan kabul)

Madde 2 — Tarık-i hususîye için tarık bedel-i nakdîsinin ilgaşıyla Türkiye'de mütemekkin her fert hakkında amele-i mükellefe usûlünün vaz'ı ve efradın kendi kazaları dahilinde çalışması. Ve bununla beraber amele-i mükellefeye mevkiine, arızasına göre ölçü üzerine iş taksimiyle yolların inşa ve tâmiri.

(Müttefikan kabul)

Madde 3 — Memleketimizin iktisadî ana hatları olacak demir yolları inşasının Hükûmetçe bir program olarak kabulü.

(Müttefikan kabul)

Madde 4 — Şimendüfer nakliye ücretlerinin had-di asgarîye tenzili.

(Müttefikan kabul)

Madde 5 — Şimendüfer kumpanyalarının zayî edip tazmin ile mükellef oldukları emvalin zaman-ı teslimindeki kıymetine göre bedellerinin tazmini.

(Müttefikan kabul)

Madde 6 — Şimdiye kadar projeleri ihzar edilmiş kabil-i seyrüsefer nehirlerin tathiriyle merakib-i sâbihanın çoğaltılması.

(Müttefikan kabul)

Madde 7 — Lâstiksiz kamyonların seyrüseferden men'i.

(Müttefikan kabul)

Madde 8 — Lüks otomobillerin kemâkân gümrüğe tâbi tutulmasıyla beraber otobüs ve yük kamyonlarının gümrük resminin tahfifi.

(Üç grup müttefikan kabul. Tüccar grubu bil'umum otomobillerin gümrük resminden muafiyetinde ısrar)

Madde 9 — Tayyare ile posta nakliyatı icrasına müsaade olunması ve hutut-u havaiyemizde merakib-i havaiye işletmek hakkının Türk şirketlerine ve Türk tebaasına tahsisi.

(Müttefikan kabul)

Vesait-i Muhabere Meselesi

Madde 1 — Posta ve telgraf vesaitinin tanzimi, kaza, nahiye ve kariyelere kadar posta irtibatının tevsii, lâkaydisiyle tehirata sebebiyet verenler hakkında ahkâm-ı kanuniyenin şiddetle tatbiki.

(Müttefikan kabul)

Madde 2 — Telgraf ücretlerinin had-di itidâle tenzili. Gazetelere ait telgraf kelimelerinin yirmi paraya indirilmesi ve gazete posta ücretlerinin yüzde elli tenzili.

(Müttefikan kabul)

Madde 3 — Memleketin her tarafına şâmil olmak üzere şimdiden ticaret merkezlerimizde telefon ve muhaberat şebekeleri teşkilinin tesrii hususuna Hükûmetçe itina olunması.

(Müttefikan kabul)

Madde 4 — Bazı mahallerde esasen tesis edilmiş ve birçok mahallerde de tesis edilecek telgraf merkezlerinin varidatı masarısına teka-bül etmediği kaydiyle sed veya ihmâli caiz ola-

miyacağından bu bapta da tedabiri lâzime ittihazi.

(Müttefikan kabul)

Madde 5 — Muamelât-ı ticariyede teshilât ve fevaidi memalik-i muhtelifedeki tecarib-i adidesiyle sabit olan (posta çek usûlü) ile (posta tediye emirleri) ve buna mümasil müfid yeniliklerin postalarımızda da tatbik ve icrası ve evvelce olduğu gibi telgraf havalesi usûlünün tatbiki.

(Müttefikan kabul)

Madde 6 — Telgrafların posta ile sevki zarureti hasıl olduğu takdirde sahibinin haberdar edilmesi ve ücretinin iadesi.

(Müttefikan kabul)

Madde 7 — Telsiz telgraf istasyonlarının memleketimizde dahi teksir-i adedi suretiyle muhaberatın tesrii.

(Müttefikan kabul)

Madde 8 — Şimendüfer, tramvay, elektrik, telefon şirketleri gibi hidematı umumiye-den birini ifa eden müesseselerin Hükûmetle imza ve teati ettikleri mukavele ve şartnamele-re tamami-i riayetlerinin temini.

(Müttefikan kabul)

SANAYÎ GRUBUNUN İKTİSAT ESASLARI

1 — Gümrüklerde Himaye Usûlü

[A] — Memleketimizde ihtiyaçlarımıza kâfi bir derecede imâl olunan emtianın hariçten idhâline ağır gümrükler vaz'ı suretiyle müma-naat olunması.

(Müttefikan kabul)

[B] — Memleketimizde mevcut ve ihtiyacata kâfi olan mevad-dı ibtidaiyenin ağır gümrük resimleri vaz'ile hariçten ithalinin men'i ve bilâkis memleketimizde mevcut olmayıp sanayiimize lâzım olan mevad-dı ibtidaiyenin gümrük resminden muaf olarak ithalinin temini.

(Müttefikan kabul)

[C] — Bil'umum sanayi için lâzım olan makine ve makine aksamının gümrükten mua-fiyeti.

(Müttefikan kabul)

[Ç] — Memlekette ne mamûl ve ne gayri mamûl bulunmayan âsar ve semerat-ı sanatın ve bize lâzım olanlarının bilâresim veya hafif bir gümrük resmiyle ithali.

(Ekseriyetle kabul)

2 — Teşvik-i Sanayi Kanunu Hakkında

[A] — Teşvik-i Sanayi Kanununun yedinci maddesinin beşinci fıkrasında bahsolunan mevad-dı ibtidaiye cetvelinin sanatın hakikî ihtiyaçlarına muvafık şekilde ve sanayî erbabının reyi alınarak tesbit edilmesi.

(Müttefikan kabul)

[B] — Kanundaki vergi muafiyetinin tevsiyan tatbiki.

(Zürrâ ekalliyetle, diğer gruplar ekseriyetle kabul)

[C] — Hükûmet mübayaatında mamûlat-ı dahiliyenin fiyat farkı yüzde yirmi derecesinde bile olsa mamulât-ı hariciyeye tercihi ve münakasalara iştirâk edecek ecnebî mallarının birinci şart olarak gümrüklenmiş mallardan olması.

(Müttefikan kabul)

[Ç] — Sinaî müesseseler ve müştemilâtının tesis ve tevsii için taraf-ı Devletten beş düğüme kadar arazinin meccanen terkiyle tasarruf senedi verileceğine dair olan hükm-ü kanunun infaz ve tatbiki.

(Müttefikan kabul)

[D] — Teşvik-i Sanayî Kanunu müsaadeleriyle muafiyetin yalnız Türkiye tebaasına tahsisi ve Türk sanayi şirketleri için de şirket sermayesinin en az yüzde yetmişbeşi Türkler elinde bulunanlara bahşı.

(Ekseriyetle kabul)

[E] — Teşvik-i Sanayî Kanununun mütebaki müddeti olan beş seneden maada ayrıca yirmibeş sene daha temdidi.

(Müttefikan kabul)

[F] — Her sene meşherler açılması ve mümtaz erbab-ı sanayiın mükâfatlandırılması.

(Müttefikan kabul)

[G] — Kadın ve erkek bil'umum ahali, memurîn-i mülkiye ve askeriyenin yerli mamulât ve mensucat kullanmasının mecburî olması.

(Müttefikan kabul)

3 — Yollar ve Vesait-i Nakliyyede Hususî Tarife

[A] — Türkiye'nin demiryollarına malik olmasının ve sanat merkezleri olan büyük şehir ve limanlarla dahildeki kasabalar arasında şimendüfer yoksa herhalde şoseler yapılmasının müstacelen temini.

(Müttefikan kabul)

[B] — Mevcut şimendüfer ve vapur idarelerinin yerli mamulât ve masnuatı nakilde hususî tarifenin tatbikini temin için Hükûmetin sarf-ı mesai etmesi ve bundan böyle inşa olunacak şimendüferler şartnamesine işbu kaydın behemehal ithali.

(Müttefikan kabul)

4 — Sanayî Bankaları

[A] — Erbab-ı sanayie kredi yapmak için behemehal bir sanayî bankasının tesisi.

(Zürrâ ekseriyetle, diğer gruplar müttefikan kabul)

[B] — Ziraat ve köy bankaları hariç olmak üzere Hükûmetin elyevm Türkiye'de mevcut imtiyazlı ve hususî bankalar nezdinde teşebbüsât-ı müessirede bulunmak suretiyle birkaç bankadan birer miktar sermaye tefrik ettirerek husule gelecek mühimce bir sermaye ile bir sanayî bankasının küşadının temini ile memleketteki sanayie mahsus mütedavil sermayenin tevsi ve tezyidine çalışılması.

(İşçiler red, diğer gruplar müttefikan kabul)

5 — Tedrisat-ı Sınaiye

[A] — Sanayî mekteplerinin her muhitin ihtiyacat ve kaabiliyetine göre tesis ve tedrisatın İktisat Vekâletinin Sanayî Müdüriyet-i Umumiyesi gibi mütehassıs bir merkezde tevhidî ve tedrisatın bilhassa amelî bir şekle ifrağı.

(Müttefikan kabul)

[B] — Sanayi çırak mekteplerinin açılması.

(Müttefikan kabul)

[C] — Usta Kurslarının açılması.

(Müttefikan kabul)

[D] — İhtisas için memleketimiz mekâtib-i sınaiesinden mezun olanların Avrupa'ya gönderilmesi ve tahsili tâlisinin memleketimizde ikmâl etmiş olanlardan sanat mühendisleri yetiştirilmesi.

(Müttefikan kabul)

6 — Sanayi Odaları

[A] — Her liva ve kaza dahilinde bir sanayî odası küşadı.

(Müttefikan kabul)

[B] — Her sanayî odası arasında ciddî rabıtalılar temin eylemek.

(Müttefikan kabul)

[C] — Makar-ı Hükûmette bütün sanayî odalarının merbut olduğu büyük bir merkezî sanayî odası tesisi.

(Ekseriyetle kabul)

[D] — Esnaf cemiyet ve loncalarının tesisi.

(İşçiler red, diğer gruplar ekseriyetle kabul)

[H] — Emvâl-i metrûkeye kalan müessesat-ı sınaienin bilhassa sanat erbabına verilmesi ve sanayî muhitlerinin inhilâlden vikayesi.

(İşçiler red, diğer gruplar ekseriyetle kabul)

[V] — İhtirâ beratlarının yeniden tetkik ve tâdili ve Alâmeti Farika Kanununun islâhı.

(Ekseriyetle kabul)

İŞÇİ GRUBUNUN İKTİSAT ESASLARI

Madde 1 — Amele namiyle hitap edilmekte olan kadın ve erkek erbab-ı say ve amele bundan böyle işçi denilmesi.

(Müttefikan kabul)

Madde 2 — Sarî hastalıklar ve bilhassa verem son zamanlarda işçiler ve umum muhtacîn ve ailelerinde pek ziyade tahribat yaparak ırkın özünü mahvetmekte olduğundan hasılatı tesis edilecek verem tecridhaneleri, sanatoryumlar, emzikhaneler ve hastahanelerin masraflarına karşılık tutulmak üzere (sıhhat vergisi) namiyle bir verginin temettû vergisine bir miktar zammı.

(İşçiler, çiftçiler müttefikan kabul, sanayi ekseriyetle kabul, ticaret red).

Madde 3 — Mebus ve belediye intihaplarında temsil mesleği usûlünün kabulü.

(Üç grup ekseriyetle kabul, ticaret red.)

Madde 4 — Dernekler - yani sendikalar hakkının tanınması. Tatil-i Eşgal Kanununun yeniden işçilerin hakkını tanımak üzere tetkik ve tanzimi.

(Müttefikan kabul)

Madde 5 — Ziraattan maada sanayî işçileri ile bil'umum işçiler için (bir saat) istirahat müddeti hariç olmak üzere çalışma müddetinin sekiz saat olarak kabulü.

(Müttefikan kabul)

Madde 6 — Sekiz saat çalışan bir işçinin gece dahi çalıştırılmasına mecburiyet hasıl olduğu takdirde yalnız dört saat çalıştırılacak ve tam gündelik alacak. Yalnız gece çalıştırılan işçiler gündüz işçisi gibi sekiz saat çalışır. Fakat iki kat gündelik alır.

(Birinci fıkra müttefikan kabul, ikinci fıkra üç grup red, işçiler ısrar)

Madde 7 — Maden ocaklarında çalışan işçilerin altı saatlik mesaisinin bir gündelik itibar olunması ve maden ocaklarında onsekiz yaşından dün olanlarla kadınların çalıştırılmaması.

(Müttefikan kabul)

Madde 8 — Alelumum sanat müesseselerinde ve gümrüklerde oniki yaşını ikmâl etmeyen çocukların çalıştırılmaması için leylî ve meccanî müesseseler açılması veya azamî dört saat çalışma ile hafif işlerde çalıştırılmalarına müsaade edilmesi.

(Üç grup müttefikan kabul. İşçiler oniki yaşını bitirmemiş çocukların alelittlak çalıştırılmamasında ısrar)

Madde 9 — Sanat müesseselerinde, matbaalarda ve gümrüklerde üç ay çalışan bir işçiye (sabit işçi) denilmesi.

(Üç grup müttefikan kabul, ticaret red)

Madde 10 — Bil'umum müesseselerde sabit işçi olarak istihdâm edilen kadınlara doğurmazdan evvel ve sonraya ait olmak üzere sekiz hafta ve her ay üç gün izin verilmesi ve bu gündelikleriyle aylıklarının tamam verilmesi.

(Müttefikan kabul)

Madde 11 — Bil'umum işçi gündeliklerinin memleket maiyetiyle mütenasip olarak

had-di asgarî miktarının her üç ayda bir defa dernekler teşekkül edinceye kadar işçi mümes-silleri hazır olduğu halde belediye meclislerin-ce tayiniyle müesseseler tarafından vacib-ül-ittibâ olmak üzere neşir ve ilânı.

(Müttefikan kabul)

Madde 12 — İşçi gündelik ve aylıklarının umum müesseselerde nakden ve muntazaman verilmesi.

(Müttefikan kabul)

Madde 13 — Haftada bir gün işçilere isti-rahât müddetinin verilmesi, ve hafta tatilinin cuma günü kabulü.

(Müttefikan kabul)

Madde 14 — (Bir mayıs) gününün Türki-ye işçileri bayramı olarak kanunen kabulü.

(Sanayî ve işçi müttefikan, çiftçi ve tüccar ekalliyet-le kabul)

Madde 15 — Sabit işçilerin hafta tatilleri ile resmî günlerde ve işçi bayramı gününde gündeliklerinin tam verilmesi. Umumî tatil günlerinde işçileri çalıştırmak mecburiyeti ha-sıl olduğu takdirde iki kat gündelik verilmesi.

(Birinci fıkra üç grup tarafından red, işçiler tarafın-dan ısrar, diğerleri müttefikan kabul)

Madde 16 — Umum sanat müesseselerin-de ve gümrüklerde ve matbaalarda ve şirket-lerde müstahdem işçilerin hastalandıkları tak-dirde üç aya kadar gündeliklerinin tam veril-mesi.

Ve üç ay hastalanan ve hastalığı şifa bul-mayan bir illetle malûl olduğu tahakkuk eden işçilerin işten çıkarıldıkları takdirde müessese-lerin iktidar-ı malîsile mütenasip ikrâmiye vermeleri.

(Birinci fıkra üç grup tarafından red, işçiler ısrar. Diğer fıkra mütte-fikan kabul)

Madde 17 — Evlenecek işçilere gündelik-leri verilmek şartıyla bir hafta izin verilmesi.

(Müttefikan kabul)

Madde 18 — Bir sene iş başında bulunan işçilere senede bir ay izin verilmesi ve günde-liklerinin tam îtası.

(Üç grup red, işçi-ler ısrar)

Madde 19 — Daimî büyük sanat müessese-lerinde, gümrüklerde, şimendüfer, elektrik ve tramvay gibi şirketlerde, maden ocaklarında

çalıştırılan işçilerin kaza ve ihtiyarlık dahil olduğu halde hayat sigortasına raptları ve sigorta ücretinin müessesese sahipleriyle işçiler tarafından yarı yarıya verilmesi. Ve derneklerin koyacağı tekaüdiye hakkının müesseselerce tanınması.

(Müttefikan kabul)

Madde 20 — İş başında sakatlanan umum işçilerin sermayedarlar ve müesseseler tarafından hayatlarının emniyet altına alınması.

(Üç grup red, işçiler ısrar)

Madde 21 — İki yüzelli işçi kullanan fabrikalar, şirketler müesseseleri içinde veya yakınında bir dispanser, mâden ocaklarıyla büyük kıtada ormanları işleten ve ormanlarda fabrika yapan sermaye sahiplerinin veya şirketlerin ve tuzlaların civarında birer hastahane ve maden ocaklarında işçiler için behemehal birer parasız hamam yapmalarına mecbur tutulmaları.

(Müttefikan kabul)

Madde 22 — Sanayî ve Mesai Müdüriyet-i Umumiyesinde bir mesai heyet-i teftişiyesinin ihdası ve bu heyete Birlikler İttihadından müşavir kabulü.

(Ekseriyetle kabul)

Madde 23 — Sanat müesseselerinin ve işçi çalıştıran diğer müesseselerin mevcut sıhhi nizamlara tevfikân daimî surette sıhhiye memurları tarafından teftiş ettirilmesi ve bu bapta bir kanun yapılması.

(Müttefikan kabul)

Madde 24 — Büyük sanat müesseseleriyle, şirketler, madenler, tuzlalar ve büyük kıt'ada orman işletenler ve bu ormanlar civarında fabrika yapanların müesseseleri yakınında işçileri için sıhhi evler yapmalarına mecbur tutulması, veya ev kirası zammı vermeleri.

(Üç grup müttefikan, tüccar grubu ekalliyetle kabul)

Madde 25 — İşçi çocuklarının şehir çocuklarından sonra tercihan leylî sanat mekteplerine meccanen kabulü.

(Müttefikan kabul)

Madde 26 — Memlekette açılacak bütün işlerin Türk erbab-ı say ve ameline tahsisi.

(Müttefikan kabul)

Madde 27 — Memleket dahilinde ticaretin tamamen serbest bulunması ve inhisar şeklinde imtiyaz verilmemesi.

(Müttefikan kabul)

Madde 28 — İnhisar suretiyle memleketimizde icra-yı ticaret etmekte olan Tütün Rejisi inhisarının hemen ilgası. (Ve imtiyazlı ecnebî müesseselerinin devletleştirilmesi).

(Birinci fıkrası müttefikan kabul, sonuncu fıkrası yalnız işçiler tarafından kabul, diğer gruplar red)

Madde 29 — Ham eşya ve memleketimizde mebzulen yetişen ve birinci derecede ihracat mevaddı meyanında bulunan tütün, pamuk, palamut, üzüm, incir ve ikinci derecedeki yün, tiftik, deri gibi mevaddın işlenmedikçe ihracının kat'iyen men'i. İhracı halinde de ağır ihracat resmine tâbi tutulması.

(Sanayi ve işçi müttefikan kabul, tüccar ve çiftçi grupları: buna müteallik mukarreratı nakzetmek üzere tab'ını müttefikan talep.)

Madde 30 — Temettü Kanununun servet ve kazanç itibariyle her ferde gelir üzerine tarhını temin eden bir kanunun tanzımı. (Ve bu meyanda işçilerin temettû vergisinden kat'iyen affı ve onbin lirayı mütecaviz sermaye üzerine «müterakki sermaye» ve miras vergisinin ihdası).

(Birinci fıkra müttefikan kabul, diğer iki fıkra üç grup tarafından red, işçiler ısrar.)

Madde 31 — Hiç bir asrî zihniyete uymayan Esnaf Talimatnamesinin ilgasıyla cemiyet teşkili hakkının her sınıf halka kanun mucibince bahşedilmesi.

(Müttefikan kabul)

Madde 32 — Gediklerin, kabzımallığın, sırik hammallığının kat'iyen ilgası. Limanlarda, gümrüklerde kâhya vesair namlarla işçinin hukukunu kaybettiren ve memlekette işçiye istibdatla kullanan kimselerin faaliyetlerine meydan verilmemesi.

(Müttefikan kabul)

Madde 33 — Müesseseler tarafından her sene işçilere verilecek ikramiyenin müsavatla tevzii.

(Üç grup müttefikan kabul, tüccar ekalliyetle kabul)

Madde 34 — Ziraat işlerinde kullanılan işçiler yukarıki maddelerin ahkâmından müstesnadır.

(Müttefikan kabul)

İfade-i Mahsusa

Her grupta teşekkül eden ihtisas encümenlerince tetkik edilen ve doğruca Divan-ı Riyasete verilen diğer birçok kıymetli lâyihalar da başkaca ve aynen Hükûmete takdim edilmiş ve İktisat Kongresi Heyet-i Umumiyesince kabul edilen yukarıdaki kararlar dahi Encümenimizce tasnif ve tesbit olunmuştur.

İktisat Kongresi ve Mazbata Encümeni
Reisi

Manisa Sanayî Murahhası
Kâzım Karabekir

Mazbata Encümenine Memur Murahhas Azalar

<i>ZİRAAT GRUBUNDAN</i>	:	Kâni (Manisa), Lütfi Arif (Akhisar ve Kırkağaç), Mollazâde Süleyman (Afyon Karahisar).
<i>TİCARET GRUBUNDAN</i>	:	Mahmut (Gediz), İbrahim Hakkı (Zonguldak ve Bartın), Hâmit Şevket (Ödemiş).
<i>SANAYİ GRUBUNDAN</i>	:	Sezai (İzmir), Ahmet Şerif (İstanbul), Mahir Arif (İstanbul).
<i>İŞÇİ GRUBUNDAN</i>	:	Akagündüz (Kütahya), M. Şefik (Afyon Karahisar), Haydar Rüşdü (Gümüşhane).